

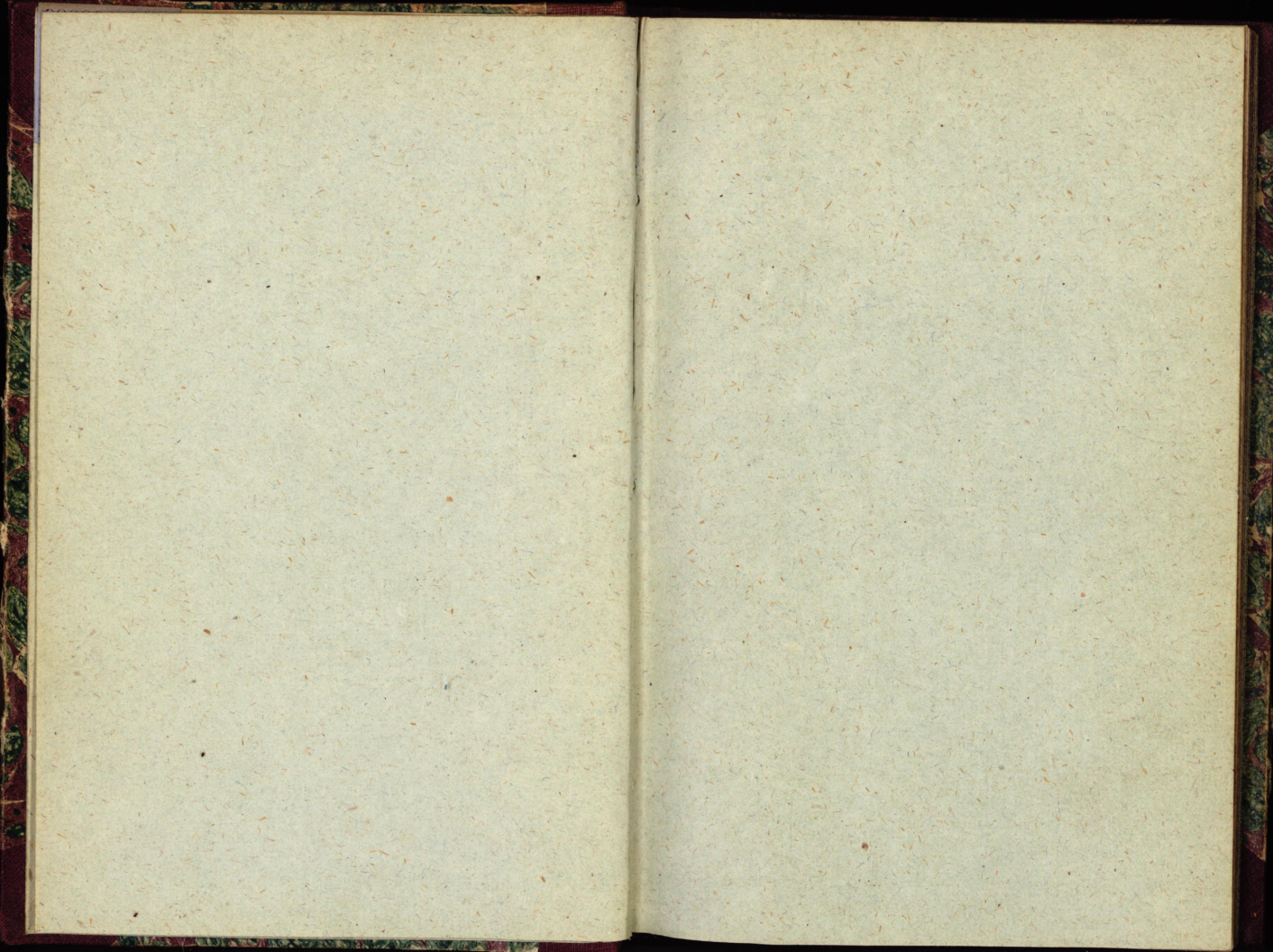
RMLr. O.

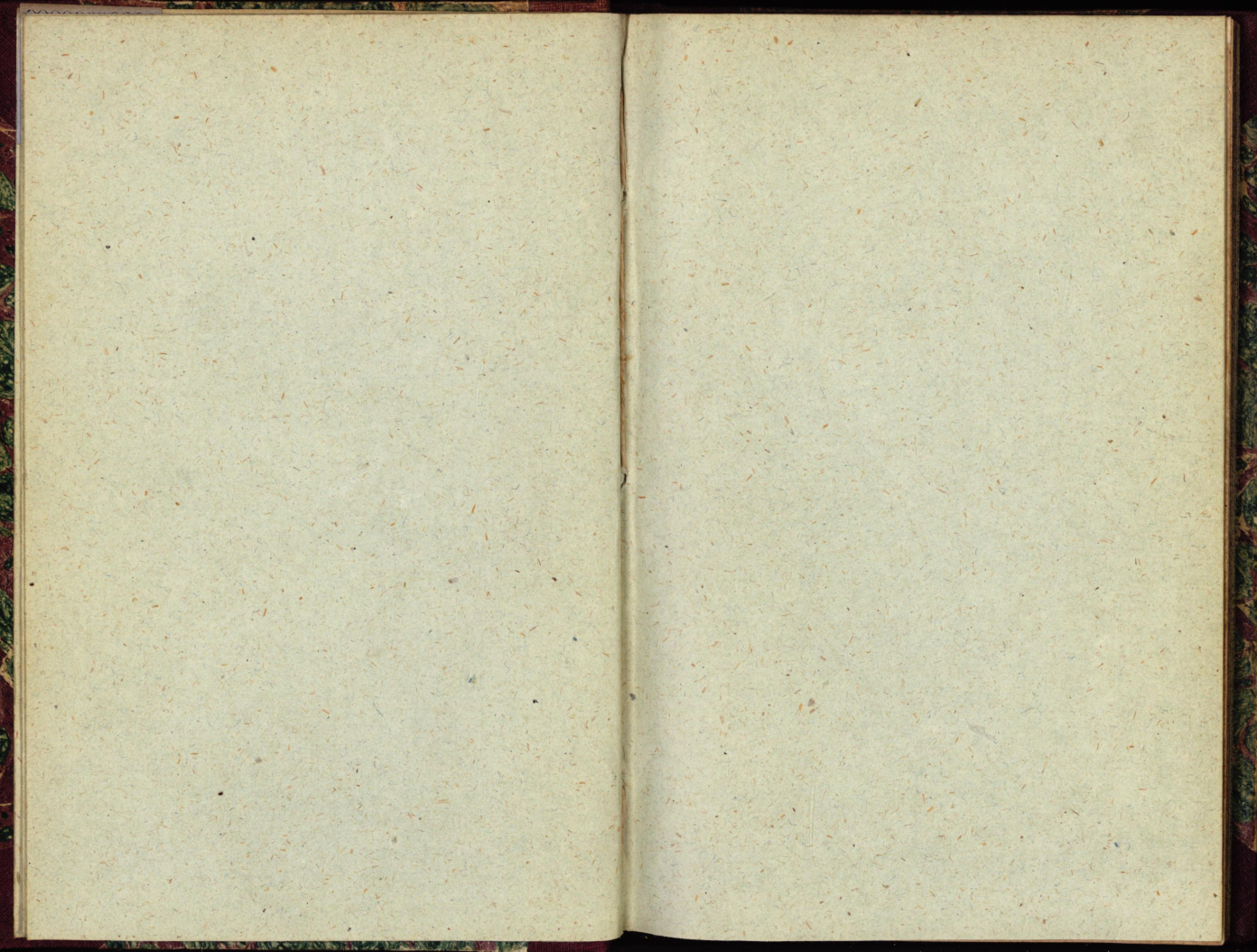
15

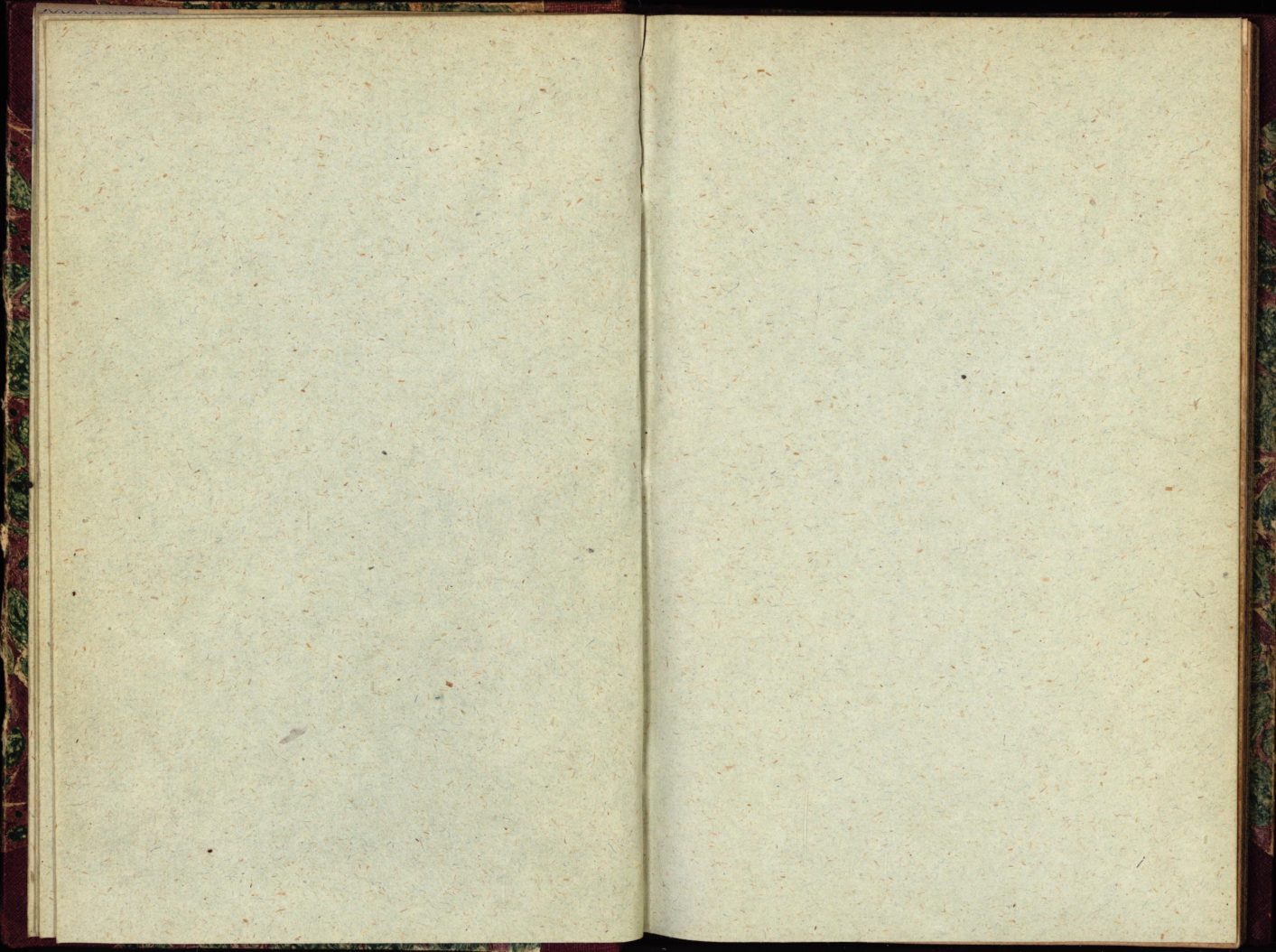

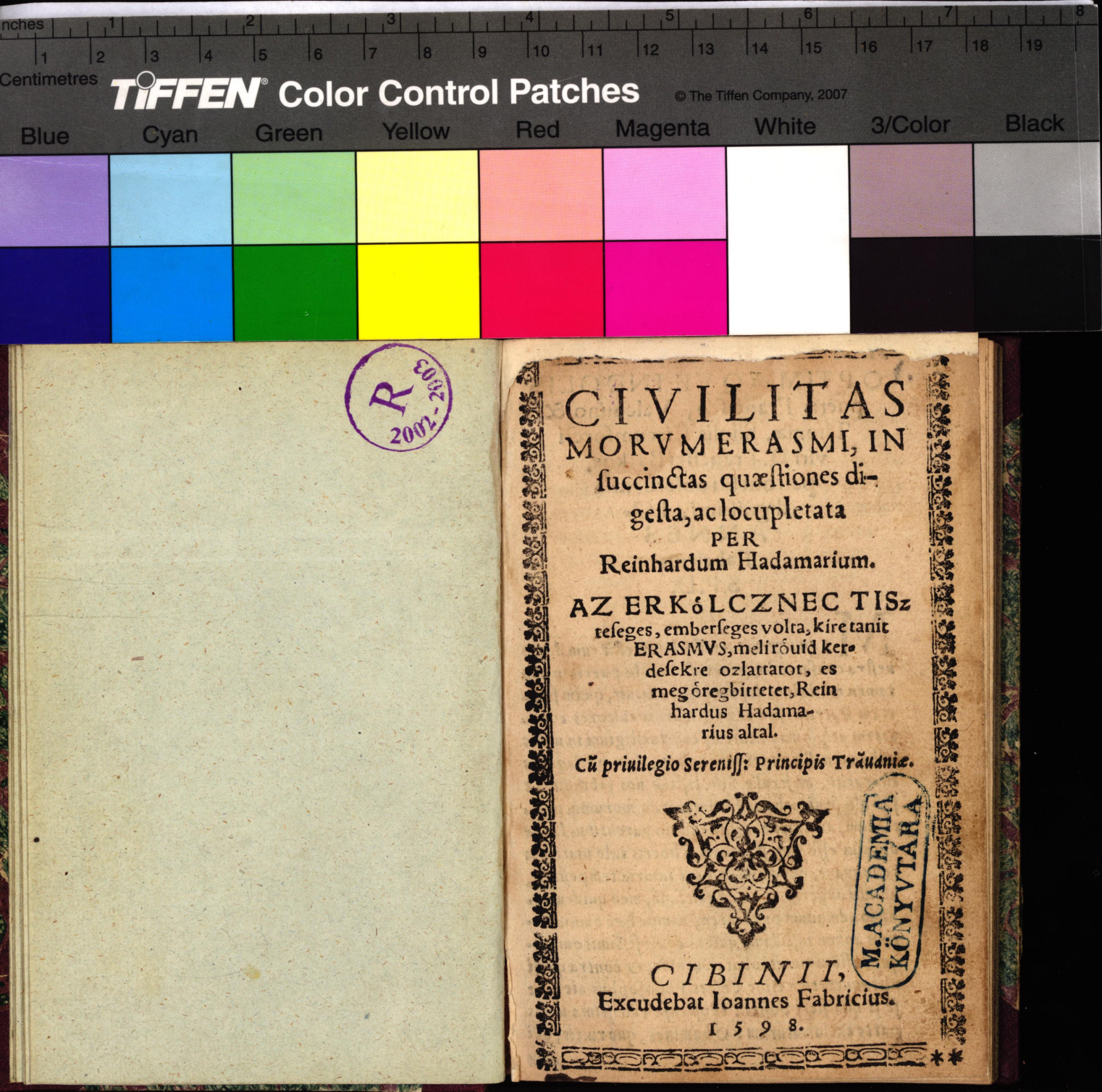
RMP. O.

15.

R
2002-
2003

CIVILITAS
MORVM ERASMI, IN
succinctas quæstiones di-
gesta, ac locupletata
PER
Reinhardum Hadamarium.

AZ ERKÖLCZNEC TISZ
tefeget, emberfeget volta, kire tanit
ERASMVS, meliróuid ker-
defekre ozlattator, es
meg öregbittetet, Rein-
hardus Hadama-
rius által.

Cū privilegio Sereniss: Principis Trăuaniæ.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

CIBINII,
Excudebat Ioannes Fabricius.

1598.

R
2002-
8002

CIVILITAS
MORVM ERASMI, IN

succinctas quæstiones di-
gesta, ac locupletata

PER

Reinhardum Hadamarium.

AZ ERKÖLCZNEK TISZ

tefegek, emberfegek volta, kire tanit

ERASMVS, melitrouid kerö

defekre ozlattarot, es

meg öregbittetet, Rein

hardus Hadama-

rius által.

Cū privilegio Sereniss: Principis Trăuanie.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

CIBINII,

Excudebat Ioannes Fabricius.

1598.

AMPLISSIMAE SPEI,
OPTIMÆ QVE INDOLIS
pueris Francisco, Valentino &
Thomæ, filiis Circumspecti
virî D. Francisci Backos,
patroni sui obseruantia
dignissimi, IO.
ANNES
Fabricius
S.P.D.

Magna & uetus mihi intercessit cum domo
uestra consuetudo, generosæ indolis pueri: in qua
tamen nihil aliud deprehendere licuit, quàm sum-
mam Patris uestri erga Musarum cultores comi-
tatem atq; humanitatem, cuius uestigium in uobis
adhuc tenellis exprimere uoluit, dum pædagogis
literarijs, ac ferule Scholasticæ uos subdidit, ut
sub illis semina honestarum artium morumq; poli-
tiorum, arripiatis. Quid enim in parentibus laude
dignius esse potest, quam si liberis tale utaticum
relinquant, quod nulla uis aut iniuria tempestatis,
ab illis auferre queat. Fecit sanè, meo quidem iu-
dicio admodum prudenter, nempe hæc omnia ue-
stris animis instillans, quibus aduersissimis quibus-
que casibus muniti obuiam uenire, & contra quasi
niti auderetis. Hinc Cretes Philosophus aiebat:
se si quæ fieri posset, conscensa editissima urbis
parte exclamaturum: O homines, quo ruitis, qui
dum

dum pecunijs cumulandis omnem adhibetis operam
liberorum quibus eas relicturi estis, curam geritis
nullam. Horum certe pater uester memor à tene-
ris uos informari ac flecti cupit. Quem admodum
enim sigilla mollibus facilius imprimuntur ceris,
ita disciplina tenellis puerorum ingenijs ac menti-
bus facilius imprimuntur. Quocirca ut & ipse pa-
terne erga uos obseruantia aliquod specimen
ederem, uolui hæc Morum Ciuitates ex
Latino in Ungaricam linguam sermone
conuersas, sub nominis uestri auspicio
in lucem edere: peto autem à
uobis, ut hoc qualecunq; ob-
seruantia documentum
grato animo prose-
quimini.

*

*

Valete feliciter.

A. D. M. D. XCVIII.
die 28. Iulij.

I.

VNVS formandi pueritiam, quot partibus constat? **Responsio:** Quatuor potissimum. Principio, ut tenellus animus seminaria pietatis imbibat. Deinde, ut liberales disciplinas & amet, & perdiscat. Postmodum, ut ad uitae officia instruat. Postremo, ut à primis statim aui rudimentis, ciuilitati morū adsuescat.

AZ ERKŐLCZEKNEC EM- berseges voltarol, Első kérdés.

Az gyermeksegnek tanítasanac tisztii hany reből all? *Felelet.* Negyből kiualtképpen. Elsőször hogy az gyenge elme az kereszténysegnek maguat be igya (Azaz eleit, eredetit, kezdetit be vegye) Masodszor, hogy az szabados tudományokat szeresseis, tanullyais. Annac vtanna hogy az eletnek tisztire tanitassac. Utolszor hog mingiarast eletinec első tanítasatul fogua (kicsinsegetől fogua) az erkölcszeknecc emberseges voltahoz szokiek.

II.

Quid est ciuilitas? Est morum comitas & humanitas.
Micsoda az emberseg? (az tiszteteg?)

Az

Az erkölcszeknecc nyayalaga es emberseges volta.

III.

Vnde ciuilitas morū elucet? *Ex animo bene composito.*
Honnet tertzik ki az erkölcszeknecc emberseges volta? Az io allapadot (szoktatot) elméből.

IIII.

Vnde animus bene compositus dignoscitur? *Ex oculis, supercilijs, fronte, & breuiter ipso uultu, totiusque corporis habitu.*

Honnet esmertetic meg az io allapadot elme? Az szemekből, szemöldök kökből, homlokokból, es rövideden az abrazaibol, es az egész testnecc allasabol.

V.

Quales debent esse oculi? Non torui, non uagi ac uolubiles, non limi, nec immodicè diducti, non conuiuentibus subinde genis ac palpebris, non stupentes, nec nimium acres, non innuentes, ac loquaces, sed placidi, uerecundi, ac compositi.

Míneműeknecc kel lenni az szemeknecc? Nem komoroc, né vandorloc es forgoc (az az ideftoua szemlelőc) nem felre nezők, nem modnelkül ideftoua vonattaitac, nem az kiknecc ottan ottan mozgo heiók vagyon (az az nem hunyorgatoc) nem amelkodoc, sem feletteggyorfac, nem intők es szolóc, de czendefek, szemmermetefek, es szem helyheftettek.

A ij

VI.

Curtam accurata oculorum habenda ratio? Quoniam animi sedem in oculis esse, prisci sapientes tradiderunt. Et iuxta Plinium: Oculi ceu uasa quaedam uisibilem animi partem accipiunt, ac transmittunt.

Miert vagyon az szemeknek illyen forgalmatos gongyok: Mert hogy az elmenec helye az szemekben vagyon az regi bölczek tanítottak. Es az Plinius mondása szerint: Az szemek vgy mint valami edenyek az elmenec latható részét veszik, es (magokon) által bozattyak.

VII.

Cuiusmodi decet esse supercilia? Exporrecta, non adducta, non sublata, non in oculis depressa. Fastus enim ac superbie sedes habetur in illis.

Mineműeknek illik lenni az szemöldöknek: Ki teriesztettek, nem őszue vonattattatac: nem fel emeltettek, sem az szemekben ala nyomattak, Mert az fel fuualkodasnac es keuelsegnek helye vagyon ezekben.

VIII.

Qualis debet esse frons? Hilavis & explanata, non in rugas contracta, non mobilis, non torua. Est enim tacitus animi sermo.

Mineműnek kell lenni az homloknae? Vigh es ki teriesztetet, nem őszue vonattatot (sómór-gó zór) nem mozgo, nem komor: Mert az elmenec veszteglő állapotban való besede.

Decetne facturum aut dicturum quippiam apud ignotos, manu faciem perfricare? Quamuis auctore Plutarcho, dicturus ipse Tullius, laua faciem demulserit, tamen hunc gestum inter pronuntiationis uitia Quintilianus notat, inquit: Vitiosa sunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciem.

Illike, az ki czelekezőic auagy szol valamie ismeretlen embereknel kezeuel ortzaiat vakarnie tollehet az mint Plutarchus írja, az Tullius mikor szolni akart, bal kezeuel ortzaiat törölgette, mind az által ez szokast, az szolasnac vetkei kő ziben jegyzi az Quintilianus monduan vetkefec (illetlenec) ezek, nezní az padlast, ortzaiat vakarni.

X.

Quales debent esse nares? Munde, & ab omni mucoris purulentia aliene.

Mineműeknek kell lenni az orroknae? Tiszta es minden mohossagnac genietsegetűl idegenec az az nem taknyosoc.

XI.

Decetne pileo aut ueste nares emungere? Non, sed strophiolo, idq. paulisper auerso corpore, si qui adsint honoratiores: nam illud rusticorum, hoc salsamentariorum est.

Illike süueggel vagy ruhaddal orrodát ki feini, (ki funi?) Nem, de keşkenőuel, es egy keuelle el fordult testel, hogy ha valami tiszteslegbeli emberec vadnac ielen, mert az

(füveggel orrat ki funi) paraſthoz illik ez,
(ruhaiaual orrat ki funi) ſos hal arulokhoz.

XII.

Est ne pituita uesti illinenda? Minime, sed emuncto duobus digitis naso, in solum deicienda, & planta pedis comprimenda, ne cui mucii spurcitiis nauseam moueat.

Kelle az taknyor ruhakoz kenni? Nem, de orrodát ki fuan ket vyoddal, az földre kel vetni, es mÍngyart labbal el kel tapodni, hogy valakinec az takonnac vndokſaga czómórt ne indiczon.

XIII.

Est ne decorum naribus uocem aut ronchos emittere? Nequaquam, illud enim cornicinum ac elephantorum, hoc furiosorum est.

Tiſteſegeſe orrodbol ſót auagy zugafst kí boczatani? Semmikeppen nem. Mert az (ſót orrabol kí boczatani) az kúrtóſókhó z es elephantokhoz illik, ez (zugafst kí boczatani) az bolondokhoz.

XIII.

Cur non decet cum sonitu spirare? Quoniam bilis est indicium & phreneseos.

Miert nē illik zugafst al lel ket venni? Mert iele az haragnac, es az eſtől tauozot bolódsagnac.

XV.

Quos decet crissare nasum? Scurras, irrisores, saniones, non indolis puerum liberalis.

Kiket illet orrokát meg fodorítani? Az tra-

garokat, neuetóker es czúfokat, nem az tiſteſeges erkólczú (indulatu) gyermeket.

XVI.

Quid faciendum si incidat sternutatio? Corpus auertendum est, resalutandi qui salutarunt. Non opera data sternutamentum iterandum, nec sonitus quem natura tulcrit, reprimendus.

Mit kel czelekedni ha púſškólnód esik? Teſtedet el kel fordítani. Viſſha kóſſónteni kik kóſſóntóttet. Erólkóduen nem kel az púſſóntetſt kettözned, ſem az mely zugafst az termeſet hozot, nem kel el nyomni (az az nem kel az púſſóntetſt meg togni.

XVII.

Quales debent esse matres? Non furo, aut adscititio colore tinctae, sed nativae & ingenuo pudore.

Mineműeknec kel lenni az ortzaknac? Né kenettel auagy idegen ſínnel feſtet, de termeſet ſerint valo es tiſteſeges ſemermetelſeggel.

XVIII.

Estne decorum pudore suffundi? Modesto ac temperato decet, non qui stupore adducat, aut deliranti simile reddat.

Illendóe ſemermetelſeggel meg óntetni? (az az feletteb ſemermetelſnec lenni) Mód es mertekletelſē illik, nem az kí el aiulaſt hozzon, auagy bolondoskodoho z haſonloua tegyen.

*Quo pacto rusticus pudor temperari potest? Si cum uir-
ris grauitate præcellentibus conuerferis, & comedijs a-
gendis sæpius exercearis.* XX.

Ez parásti þemermetelleget hogy hogy mer
tekelherni meg? Hogyha nagy n. eltofagbeli
emberekkel forgodol, es kőzönleges tatekok-
nac czekkedetiuel gyakortab gyakoroltatol.

XX.

*Estne decorum buccas inflare, aut eas prorsum demit-
tere? Minime, Quoniam alterum utriculariorum est, &
in primis eorum, quos prouerbiū, compos maximos,
celebrat, alterum animos despondentium, ad arborem su-
spendi diligentium.*

Illendőe pofadat fel funi auagy azokat tel-
lyefleggel le boczatani? Nem, Mert egyyc
(pofadat fel funi) tömlő siposokhoz illik, es
fő keppen azokhoz, kiket az pelda beşed nagy
diczekő dők nec hirdet. Az masik (pofadat el
boczatani) azokhoz illik, kie elmeiekbē el
hoczatkoztanac, es az fara akasztatni þere nec.

XXI.

*Quisnam oris habitus erit? Non prematur, non hiet,
non porrigatur, sed leniter osculantibus se mutuo labris,
coniunctum sit.*

Mint kel az þai allasanac lenni? Ne fogat-
tassec feleteb be, ne legyen nyitua, ne nyu-
tassec

tassec el, de be fogarator legyen azaiokok
kőnnyen egymast czokoluan.

XXII.

*Quinam porrigere labra, ac ueluti popisnum facere
solent? Adulti magnates, per mediam turbam incedentes,
qui omnia sese decere putant.*

Kik þokrac aiokokat el nyutanies vgy mint
zengest tenni? Az öreg nagy Vrak, az sereg
középpette iaruan az kie velic hogy őket min-
den illeti.

XXIII.

*Quodnam decorum in oscitando seruandum est? Si non
datur auerti, aut cedere, strophiole, aut uola tegendū os.*

Miczoda illendő dolgot kel tartani az ástas-
ban? Ha nem adattatik el fordulni auagy el
menni helyedből, keşkenőuel auagy tenerrel
kel þadat be fedned.

XXIII.

*Cur oscitante uno oscitat & alter, ut inde natum sit
prouerbiū? Quia ut natura quandam similitudinem cō-
sensuum, ita affectuum habet.*

Miert hogy ha egyyc ást, masiknakis a-
stani kel, hogy innet vgyan pelda beşed k őlt
legyen? Mert mikeppen az termeşet nec vagiő
valami hasonlatoslagoknac egyyeflege, az ő-
keppen az indulatoknakis.

XXV.

*Estne omnibus dictis aut factis arridendum? Omni-
bus arridere stultorum est, nullis stupidorum. Proinde in-
bis,*

12. *bis, ut in rebus alijs omnibus præstiterit auream seruasse mediocritatem.*

Kelle minden befedekre auagy czelekedetekre neuetni? Mindenekre neuetni bolödokhoz illik, sem mire nem neuetni, halgatagokhoz. Annac felette ezekbê mint mindê egyeb dolgokban, job meg tartani az arany (draga) mertekletseget. XXVI.

Quinam obscenè dictis aut factis solent arridere? Bipedium nequissimi, quibus impudens os, perfricta frons est. Verum honestus puer non arridebit, imò uultum componet, quasi non intelligat, aut factum turpe uideat.

Kiczkodak szoktak neuetni az oczman mondásokra es czelekedetekre. Az ket labu (embereknek) alaualoí, az kiknek ortzaloc szemtelen, es homlokoc vakart (az az feier, szememetesleg nélkül való) de az tisztelleges gyermek azokra nê neuet, sôt ortzaiat vğallattya, mint ha nê ertene auagy latna, hogy rut czelekedet.

XXVII.

Decet ne puerum risu sincero concuti? Minimè. Nam ut honesto puero turpe est muliebri more eiulare, si quid doleat: ita gaudio immoderato in cachinnum effundi parum decorum est.

Illike az gyermeknek tistta neuetseggel vgyan ôsue razatratni? Nem, Mert mikeppen az tisztelleges gyermeknek rut dolog assoni modora tsigatni ha mit bankodik; igy mertekletlen öröme

13. örömmel czatorara (hahotara) kiöntetni, keuete illendô.

XXVIII.

Estne decorum ridendo hinnitum edere, & corrugatis buccis, nudatisq; dentibus oris rictum late diducere? Nequaquam. Illud enim scurrarum est, ac morionum: hoc canum furiosorum.

Illendôe neuetseggel nyeríteni es pofaidat meg sômörgöztetuen es fogaidat meg mezítenituen tsaiadat tselersen el vonni? Nem. Mert az (neuetseggel nyeríteni) az tragarokhoz illik es bolondokhoz. Ez (tsaiat el vonni) az dúhós (haragos) ebekhez.

XXIX.

Quibus conueniunt illæ uoces: Risu diffuio, disilio, emorior: Stultis, quorum rationem affectus absorpsit.

Kikhez illenec ezek a szok, Neuettue el folyoc, meg tsakadoc, meg haloc? Az bolondokhoz, kiknek okossagokat az indulat el nyelte.

XXX.

Quo uultu hilaritas exprimenda? Sic ut habitus oris non debonestetur, nec animus dissolutus arguatur.

Miczoda abrazattal kel az vğassagot meg tselenteni? Vgy hogy az tsainac allasa meg ne rutitadedek, es az elme ne tselentesse el oqlotnac.

XXXI.

Quid faciendum si res incidat ridicula, atque adeo, ut risus teneri nequeat? Ciuilitatis erit, mappa aut manu faciem

74.
faciem tegere, & modestè non effusè ridere.

Mit kel czelekedni hog y ha neuetségre melto dolog esik, es annyira hog y az neuetség ne tarthassék meg? Az tizteséghez illik kezkenvel auagy kezzel ortzadat törólni, es lassan né teletteb neuetni.

XXXII.

Decetne ridere euidentem nullam ob causam? Minimè Verum si quid eiusmodi fuerit obortam, causa risus aperta, quæ si non idonea probatu, commentitium aliquid asserendum, ne quenquam deridere uidearis.

Illike neuetni semmi bizonyos okaert? Né de hog yha oly dolog tamad, az neuetségnek okat meg kel islenteni, mely ha nem melto iauallásra, valami tetteter okot kel elő hozni, hog y senkit ne latalal meg neuetni.

XXXIII.

Cur non decet laborum ora circumuoluta lingua subinde lambere? Quoniam ineptorum is gestus est, non bene moratorum, & magis canibus ac felibus quam pueris ingenius competens.

Miert nem illik az aiakidnac selit, nyeluedet kórnyúl forgatuan, ottan ottan nyalni? Mert az szokas az embertelenekhez illik, nem az io erkölcsözökhez, es inkább az ebekhez es maczkakhoz illendő hog y nem mint az io erkölcsöz gyermekhez.

XXXIII.

Habetur,

15.
Habetur ne urbanum, labra dentibus morderè? Non, quoniam id minitantis est, & qui stomachatur, animo que ringitur.

Tizteségnec tartatike aiakidat fogaiddal mardosni? Nem. Mert ez az fenyegerókhez illik, es az ki haragzik es elmeiebè orrat rantzban sèdi.

XXXV.

Cur indecorum est, porrecta aliquem lingua deridere? Quoniam id scurrarum est, qui nulla uerecundia aut dignitate habita ratione, quodlibet patrant, atque adeo ut qui semel scurra, nunquam bonus paterfamilias.

Miert illelten ki nyutot nyeluel valakit meg neuetni? Mert ez az tragarokhoz illik, az kic az semermeteségre, es melto sagra semmi gödot nem tartuan akar mit czelekősnec, vg y annyira hog y az ki egy sèr tragar, soha az nem io gazda.

XXXVI.

Quid in expuendo pueros facere decet? Corpus auertere, ne quem conspurcent, aut aspergant. Deinde si quid purulentius in terram reiecerint, pede proterere, ne cui nauseam moueant: id si non liceat, linteolo sputū excipere.

Mit illik czelekedni az gyermekeknek az pókesben? Testeket el fordítani, hog y valakit meg ne ruticzananac es hínezienec.

Annac vtanna, hog y ha valami vndokot az földre vetnek, labbal el törólni, hog y valakinec czómórt ne indiczananac.

Habab

16 Babad leßen, keßkenóuel nyaladot ki venni.

XXVII.

Cur inciuite putatur ad tertium quodq; uerbum, ut quidam solent, expuere? Quoniam consuetudo turpis est ex officinis quorundam cerdonum profecta: & eos, qui non ex necessitate, sed ex usu crebrius expuunt taxat pro uerbium: Psecas aut ros.

Miert itiltetik tístefegtelennek minden harmad sora pókni, az mint nemellyek sokaac? Mert rut sokas, nemely foldozo Vargaknac míhelyekből sarmazot, es azokat kic né süksegból de sokasbol gyakortab póknek, s idalmazza az pelda beßed, harmatozas auag harmat.

XXXVIII.

Cur inter loquendum identidem subfusire non decet? Quia is gestus mentientium est, & inter dicendum quid dicant, comminiscuntium.

Miert hogy az solas közót ottan ottan nem illik lassan hurutni kóhógni? Mert ez czelekódet az huzugoke, es az kik az solas közben gondolkodnac mi söllyanac.

XXXIX.

Quibusnam conuenit saluam resorbere? Inurbanis, canem reuersum ad uonitum, aut ad luti uolutabrum suem representantibus.

Kikhez illik nyalat visssa nyelni? Az tístefegtelenekhez, kik hasonlatosac az ebhez, ki az okadafra meg tert, auagy az díshoz ki az sarnac fertóiehez meg tert.

XL.

XL.

Cur nõ decet more quorundam ad tertium quodq; uerbũ eructare? Nempe quod indecora res sit, quæ si à teneris in consuetudinẽ abierit, hæsurã sit in grandiorẽ etiã etatẽ.

Miert nem illik nemellyeknec sokasoc sèrint minden harmad sora bófogni? Tudni illik mert tístefegtelen dolog, mely hogy ha sokasban megyen meg óróg údós korabanis meg marad.

XLI.

In tusiundo quodnam decorum obseruandum erit? Ut in os nemini tusiamus, nec clarius quàm natura possulet, tusire gestiamus.

Az hurutasban miczoda tístefegyet kel meg tartanunc? Hogy senkinec sãiabban ne huruczunk, es fennyebben ne erólkódyunc horutni hogy nem mint az termeset keuannya.

XLII.

Estne turpis uomitus? Turpissimus ac foedissimus, ac æersitus ingluuie, uerum ut necessitati natura succurras, uenia dignus habetur.

Rut dologe az okadas? Felette rut es vndoc, ki az tobzodafal sèreztetet: de hogy az termesetnec süksegenec segitseggel legy, boczanatra meltonac tartatik.

XLIII.

Estne curanda dentium mundicies? Est quod si neglectis, damnum accipient dentes, qui in domiti flammis tã

B

be ca

de cavantur & pituita. Eos igitur mane pura aqua prolus
es non pulvisculo, quod puellarum est, nec sale aut alumine
quod gingivis perniciosum, defricabis.

Kelle az fogoknac tisztafagara gondot visel
ni? Kell, mellyet ha el mulatz, fogaid kart val
lanac, az kik az langok miat (heufeg miat)
meg enhitetlenec leuen, genietseg miat meg
odualitatnac es nyalafag miat. Annakokaert
oket reggel tista vizzel meg mosad, nem tistis
to porral, mely leanyokhoz illik, sem soual a
uagy temsoual vakard meg, az mely az inied
nec veszedelmes.

XLIII.

Est ne id quod dentibus inhaesit, cultello, aut mantili, aut
unguibus eximendum? Minime, sed potius auicularum
pennis aut ossibus e galloru aut gallinaru tibijs detractis.

Az mi fogaid koziben ragadot kelle kesel a
uagy keskeno uel auagy kormaiddel ki venni?
Nem, de inkab madarkaknac tollaiaual, auag
czotoczkakal mellyecle vonattatac kakafok
nac auagy tyukoknac harabol.

XLV.

Qualis debet esse capitis ornatus? Mundum sit caput,
non impexum, nec lendium aut uermiculorum sordibus fo
dum. Absit nitor puellaris.

Minemu nec kel lenni az fo ekeslegene? Tis
ta legyen az feied, ne fosoltenen, sem serkek
nec auagy fergeczkek nec vndoksagauat rut.
Az leanyi ekesleg tauoly legyen.

XLVI.

XLVI.

Decetne subinde scabere caput? Non, quia ut reliquum
torpus fricare unguibus, praesertim si fiat usu, non neces
sitate, sordidum est, ita caput subinde scabere indecorum est.

Hlike ottan ottan vakarni az feiedet? Nem,
Mert mikeppen egyeb testedet vakarni kor
meiddel rut dolog, kiualtkeppen ha sokasbol
vagy on, nem su ksegbol: azonkeppen feiedet
ottan ottan vakarni illetlen.

LXVII.

Qualis debet esse coma? Non prolixior, non frontem
tegat, nec humeris inuolitet, ut merito caesaries dici possit.

Minemu nec kel lenni az haiadnac? Nem
igen hosszu, ne fedgye el az homlokodat, se az
vallodon ne hanodgyec, hogy meltan mon
dathassac ferfiui hainac.

XLVIII.

Quibus conuenit concusso capite discutere capillitium?
Lasciuientibus equis, & quassantibus hydras Eumenidibus.

Kikhez illik feiet razuan haiat idestoua han
ni? Az silai louakhoz, es az pokolbeli furiak
hoz (ebekhez) kic kegyo haiokat rastac.

XLIX.

Quibus uidetur elegans, caesariem a fronte in uerticem
manu torquere? Opilionibus, prolixam comam nutrienti
bus. Item mollibus & inurbanis, Epicuri de grege porcis.

Kiknec lattatic sepnec haiat az homlo
karol kezeuel az teteiere haitani? Az iuh

B ij

pastor

pastorokhoz kik hősűu hafat neuelnec, vifont az lagyakhoz (asszoniember szabafukhoz) es az embertelenekhez. Kik az Epicurus serege ből valo dišnoc.

L.

Qualis debet esse cervix? Non inflexa, non in laeuū nec in dextrū uergēs, sed (ut etiam corpus) molliter sit erecta

Minemű nec kel lenni az nyakaknac? Nem űegyet, sem balra auagy tobra hanyatlot, de gyengen legyen fel egyenesedet, mikeppen az test is.

LI.

Quinam solent cervicem inflectere, & scapulas adducere? Nulli adolēscētes industrij, sed rāciduli Dromōnes longo ueterno torpescētes, & horridi desidia, latāq; trahentes inglorij aluum.

Kik űoktac nyakokat meg űegni, es vallokat fel vonni? Semmi sereny iffiac nē, de az senyuet űolgak, hősűu alom (heueres) miat tuniac es restűeg miat ifšonyuac, es űeles hafat vonűanac (viselnec) dicziret nelkül.

LII.

Quali libramine temperari debent humeri? Aequo, non in morem antennarum alter attolli alter deprimi.

Minemű mertekel kel mertekelni vallaidat? Egyenesel, ne emeltesűec egyyc fel, az masic le nyomattasűek, vitorla fa modgya űerint.

LIII.

Cur in pueris gestus corporis negligi non debent? Ne consuetudine in naturam uersa corporis habitum praeter naturam olim deűormēt.

Tenacius

Tenacius enim haerent, quae rudibus animis precipiantur, vnde illud?

Quo semel est imbuta recens seruabit odorem

Testa diu.

Miert nem kel az gyermekekben az testnek allasat el mulatni? Hogy az űokas termesete valuan az testnec allasat termeset kiu el iouena dōben meg neruticza. Mert ragadoban meg maradnac az mellyec tanulatlan (gyermec) elmeuel be vetette nec. Honnet vagyon ez mondas. Az mely űaggal egyűer az vy czerep beoltatot, sokaig meg tartya.

LIIII.

Decet ne brachium in tergum retorquere, aut manus in ilia iniicere? minime, quoniam ueternosi alterum estas furis, alterum Thraűonis ac ardelionis.

Illike karodat hatadra haitani, auagy kezedet agyekodra vetni? Nem, mert egyyc az alom kokokhoz es lopokhoz illic, az masic az magoc hanyókhoz es nyughatatlanokhoz.

LV.

Quinam elegantes ac decentes corporis gestus probantur? Non qui stultis nec delicatis aulicis placent, sed qui natura ac rationi consentanei sunt.

Az testnec miczoda űep es illendő vifelesű faualtatnac? Nem az kik az bolondoknac auagy gyenge vduarbelieknec tetzenec, hanem mellyec az termesettel es oko űaggal egyez nec

E 11

LV

Sunt ne membra quibus natura pudorem addidit, retegenda? Minimè, uerum si necessitas ad denudandum compulerit, id facies decente uerecundia, credens & Angelos adesse, & oculus Dei omnia uidere.

Az tagokat ioe meg mutatni mellyeknek az termeszet semermet adot? Nem, de hog yha az sükfeg kenkerit azoknac meg mezitelenetesere, ast czelekedgyed illendó semermetesleggel, el hiuen, hogy az Angyalokis ielen vadnac, es hogy az Istennec sem me mindeneket lat.

LVII.

Estne decorum eadem membra alienis manibus tangenda porrigere? Minimè, nam quorum conspectum oculis subducere pudicum est, ea multo minus oportet alieno contactui praeberè.

Illike azokat az tagokat adni tapogatafra mas kezeiuel? Nem, mert az kinec latafat semetólis el fogni tista, azonokat fokal inkab nem kel masnac tapogatafra adni.

LVIII.

Estne ciuilitas remorari lotium? Vrinam secreto redere uerecundum est, remorari autè, ualetudini perniciosum.

Tistefege vizeletedet meg keslelni? Vizeledet felre valo helyen ki adni tiztefege, meg keslelni penig, az egessegnec veszedelmes.

LIX.

Estne decorum, compressis natibus retinere flatum uentris? Rusticitatis ac impudicitiae argumentum est, affectu

ribus oppedere, si id mala consuetudine facias, naturali nulla necessitate impulsus.

Illendóe ósue sörítuan al feledet, hasadnac helic (singafodat) meg tartani? parastfagnac es tistatalanfagnac iele azokra singani kik veled ülne, hog yha ast gonoz sokasbol czeleked semmi termeszet sükfeguel nem keseritetuen.

LX.

Quibus conuenit diductis genibus sedere, aut stare diuaticatis tibijs ac distortis? Thraasonibus, qui à confidentia dicti arrogantes atque stolidi.

Kikhez illik terdei ket fele vetuen úlni, auagy allani ket fele vetet auag ki tekert sarral? Az magoc hanyokhoz, kik az merefegtól neuetetuen kerkekenyec es bolondoc.

LXI.

Quomodo igitur standum aut sedendum? Sediti coeant genua, stanti pedes, aut certè modicè diducantur.

Hog yhogy kel a zert allani auagy úlni? Az úlónec terdei ósue menn yenec, az allonac labai auag bizonyara lassan menn yenec ket fele.

LXII.

Decetne puero hoc gestu sedere, ut alteram tibiam genu suspendat? Non decet: quoniam anxiorum est, & quorum capiti lapis (ut aiunt) Tantali uideatur impendere. Illike az gyermeknek ily moddal úlni hogy egegit barat terdeuel figgesse fel? Né illik mert godmíat görödókhöz illik es az kinek feiekre latic esni az Tatalus kőye az mint soktac solank.

24 Decet ne puerum stare decussatim compositis tibijs?
Minimè, quoniam id ineptorum est, quibus Sicula (ut au-
iuat) nugæ, non boni mores sunt curæ.

Illike az gyermeknec ſarait kereſtül teven
allani? Nem. Mert az, az alauualokhoz illik,
kiknec az Siciliabeli (az az alaualo) hazug ſa-
gokra (az mint ſoktak ſolani) nagyob gon-
gyoc vagyon, hogy nē mint az io erkölcsre.

LXIII.

Quinam olim sedentes dextrum pedem leuo femori in-
ficere solebant? Prisci reges, quostemporum nostrorum
consuetudo uetat imitari.

Kiczodac regenten, űluen az iob labokat
az bal agyekokra ſoktac vetni? Az regi Kira-
lyok, az kiket az mi idónkbeli ſokas ilt
kőuetni.

LXV.

Quinam stante altero, pedem alterum honoris gratia
premere, unig; propemodum tibie ciconiarum ritu insti-
stere solent? quidam Itali, quos an puer ingenuus imitari
debeat ambigitur.

Kiczodac aluan egyic labokat az mastic ka-
tisteflegnec okaert meg nyomni, es közel eg-
gyic ſarokon ſoktac allani golyak modgya-
ra? Nemely Olafok, kiket az io erkölcsű gyer-
meknec ha kelle kőuetni, ketseges.

LXVI.

Quodnam in flectendis genibus decorum seruare de-
cet? Cum neminem inuenias, cui patrie suæ consuetudo
non uel optima uideatur, liberum erit hic uernaculis uti

25 moribus, uel alienis obsecundare, maxime si uarietas nihil
cum honesto pugnet.

Miczoda illendő seget illik tartani az terd
haitasban! Miert hogy senkit nē talalhatz ki-
nec az ő hazaianac ſokafa leg iobnac nē lataſ-
ſec, ſabad leſé itten hazadbeli ſokafal cni, a-
uag idegennek engedni, főkeppē hogha az kű-
lombó zes semmit az tistefleggel nē viaskodíc.

LXVII.

Qualis debet esse incessus? Non fractus, quod mollium
est: non præceps, quod furiosorum: non uacillans, quod
ebriorum: non subclaudicans, quod eorum est, qui magnū
ornamentum putant, in pileo gestare plumas:

Mineműnec kellenni az iarasnac? Nem e-
rőlen (az az lassunac) mely az gyengekhez
illik, nem habahurgya, mely az bolondok-
hoz, nem tantorgo mely az reſegekhez nem
ſantikalo, mely azokhoz illik kik nag ekeſeg-
nec velik ſű uegben tollakat viſelni.

LXVIII.

Quibus conuenit sedendo pedibus ludere, et manibus
gesticulari? Illud stultorum est, hoc eorum quibus mens
parum integra.

Kikhez illik űluen labaual iatzani es kezci-
uel mutogatni? Az bolondokhoz, es azok-
hoz kiknec elmeieckeueſſe cpp.

EST ne uestitus decori ratio diligentior habenda? Est, cum uestis quodammo do corporis sit corpus, unde habitum animi liceat consicere.

AZ RVHAZATROL.

Az ruhazatnac illendősegere (ekefsegere) kelle fogalmatosb gondot tartani? Kel, hólót az ruha nemű nemű keppē az testnec teste, honnet az elmenec allafat szabad meg itilni.

II.

Potest ne certus uestium modus ac habitus prescribi? Non potest, quoniam non omnium par est fortuna uel dignitas, nec apud omnes nationes eadem decora aut indecora, nec omnibus seculis eadem placent displicentue.

Irathatike az ruhazatnac bizonios modgya es allafat? Nem lehet. Mert nem mindeneknec szerenczeieć vagy mektosagoc egyenlő, sem minden nemzereknec azonoc illendőc auagy illetlenec, sem minden údóben azonoc tetzenec, auagy nem tetzenec.

III.

Quid faciendum in tantis uestimentorum uarietatibus? Quemadmodum non minima prudentiæ pars fuerit Polyphemētē obtinere, hoc est, pro tēpore, loco, ac cōsuetudine alios atq; alios mores assumere ita ciuilitatis erit inseruire legi, & regioni, maxime si honestas non fuerit reluctata.

Mit kel czelekedni az ruhazatoknac ennyi kálómbsegeben? Mikeppen nem kiczin ekefseg-

seg-

segnec reffe az habarnitza halnak elmeiet (Bokafat) tartani az az, az údó szerint, hely szerint es Bokas szerint, kúlómb kúlómb erkölcszet fel venni: azonkeppen tistefeghez illik fogalmi az tőruennec es tartomannac, főkeppen ha az tistefeg nem tufakodic (nem all) ellene.

III.

Qualis cultus decet adolescentem? Neglectus, insitamen cultui mundiciis, non muliebris, unde recte Ouidiana Phædra.

Sint procul à nobis iuuenes ut foemina compti.

Fine coli modico forma uirilis amat.

Et alibi: Forma uiros, neglecta decet.

Minemű test ekefsefe illeti az ifiat? El hagyatatot (az az lassu) legyen mind az altal az ekefitesbē tistafag nem assoniallathoz illendő, honnet igazan módotta az Phædra Ouidiusnak: Tauol legyen mitólúne ifiac hogy ekefitetuen legyunc mint assonyallat. Az ferfiui abrazat kiczin veggel (vekonyon) szeret ekefitetni. Es egyebütis (igy fog) Az ferfiakat el hagyatatot az az, lassu sepsseg illeti.

V.

Quid Socrates conspecto adolescentulo, qui cultu delicato & parum uirili incedebat, dixit? Non te pudet, qui peius tibi uelis, quam ipsa natura uoluit? Siquidem te illa uirum fecit, tu te ipsum refingis in foeminam.

Mit mondot az Socrates az ifiaczkat meglatuan

latuan

latuan az ki gyenge óltózetel, es ki kevesse illendő ferfiuhoz íar vala? Nem segyenlede vgy mond, az ki magadnac gonozbat akarſ, hogy nem mint az termeſet akart? Mert az termeſet teged ferfiuua tót, temagadat aſſoni- allata formalod.

VI.

Cuinam decorum est, prolixas uestium caudas trahere?
Nemini homini, cum id in ſœminis rideatur, in uiris im- probetur.

Kihez illendő az ruhanac hoſſu farkat (al- lyat) vonni: Senkihez nem emberhez, holot az, az aſſoniállatokban neuetellec, az ferfi- akban nem íauallataſſec.

VII.

Cur multicia cum uiris tum ſœminis probro dantur?
Quoniam olim infames pellucente atq; mollicina ueste non decebat uti. Vnde Iuuenalis ait: Talem non ſumet damna- ta togam. Ergo cum præcipuus ſit uestium uſus, honeſtare corpus ac tegere partes eas, quæ impudicè oſtenduntur oculis hominum, ualde decuerit honeſtioribus uti uestimē- tis, iniuria nulla corpus adſecturis.

Miert adattatik ſidalmul mind ferfiaknac ſ-mind aſſoniállatoknac az kóteſes ruha: Mert regenten az gyalazatofoknac (tiſteſege veſ- teitekne) által lathato (vekony) es lagy ruha- ual nem illik vala elni. Honnet mondotta az Iuuenalis: Ilyen ruhat ne vegyen fel az perben íelent meg ſententiáztatot aſſoniállat. An- naka

nakokaert holot az ruhanac fő haſna legyen, az teſtet tiſtelni, es el fedezni azokat az reſe- ket, mellyek ſemtelenül mutogattatnac embe- rekne ſemeinec igen illeri tiſteſegeſb ruha- zatokkal elni kik az teſtet ſemmi boſſuſaggal (gyalazattal) nem illetik.

VIII.

Quibusnam conueniunt uestes breuiores, quam ut incli- nantibus nates tegant? Non bene moratis & iungenis pu- eris, ſed Cinedis, Simijs aut Cercopytebecis.

Kikhez illenek az kurtab ruha, hogy nem mint alfeleket be fedezze mikor le haidlnac? Nem az ío erkölcsű es elmeiű gyermekekhez, hanem az ektelē életűekhez (íztaralanokhoz) maiomokhoz, es afele maiomokhoz kikne farkok vagyon.

IX.

Decetne pueros reiectis circa humeros tunicis, ac man- ticis in terram propendentibus ac demiſſis incedere uen- tilando? Minimè. Id enim diſcinctorum Nacarum eſt, non honeſtorum puero rum, quos decet manticas ac togas decen- ter induere, non quaſi ueterem acturos tragœdiam, lon- ga firmata trahere.

Illetie az gyermekeket rubaiokat válloc kó- rúl hatra vetuen, es vjoc az földre ala fűg- uen, es ala boczatatuan ſellel pallal íarni? Nè Mert ez az luhnya ruha feſtekhöz illik nem tiſteſegeſ gyermekekhez, kiket illet vyait es ruhaít

30
 ruhait illendõ keppen fel õltõzni, nem hõssu
 farkat (ruha allyat) vonni, mint azoc kic regi
 iatekokat szereztenec.

X.

Quibusnam dissecare uestes, aut picturatis uti conuenit? Illud amentibus, hoc simijs ac morionibus.

Kikhez illik ruhaiokat meg metelni, auag himmel varrot ruhackal elni? Amaz az estelenekhez, ez az maïomokhoz es bolondokhoz illik.

XI.

Estne ciuilitatis, si quam uestem à parentibus elegantiore accepertis, passim ostentare, & reflexis oculis admirandum te contemplari? Minime. Alterum enim lenularum uanissimarum est, & eorum qui suam alijs miseriam exprobrant: alterum cornutorum Beanorum atq; pauonum stolidorum. Ergo quo maior fortuna tua fuerit eo modestia sit excellentior & amabilior.

Tisztelegese hogy ha valami ruhat veszez sebbet sũleidtõl, s̃ellel mutogatni es s̃emeidet hatra vetuen magad czudalkozuan nezni? Nem. Mert egyic az alaualo keritõkhõz illik es azokhoz az kik az nyaualyaiokat egyebeknec s̃idalmazzac. Az malic az s̃aruas pörökhoz, es balgatok pauakhoz. Anna kokaert mēnyiu el nagyob az te s̃erēczed annyiual fellieb valo es s̃erelmetesb legyen az alazatos sag.

DE MORIBVS IN Templo.

I.

Quidnam in Templo cum sacra peraguntur, facere puerum decet: Totum corporis habitum ad religionem componet, ad altare faciem, animi neruos ad Christum dirigit, Cum recitatur Euangelium, assurgat, & si poterit auscultabit religiose, idq; nudato capite: ad nomē Saluatoris nostri genua flectet, ad concionatorem oculi spectabunt, attentæ aures erunt, hac inhiabit animus cū omni reuerentia.

AZ TEMPLUMBAN valo erkõlczrõl.

Mit illic czelekedni az gyermeknec az Templomban mikorõ s̃ent dolgoc czelekõtetnec? Az testnec egesz allasat s̃entsegefen s̃abya, orzaiat az õltarra, elmeienec penig ereiet az Christushoz igazgassa. Mikor oluastatic az Euangelium, fel kellyen, es hog yha lehet, s̃entsegefen figyelmezen rea, a s̃t penig (czelekedgye) mezitelen fõuel. Az mi iduõzitõnknecc neuere terdet haiczõn, az Prædicatorra nezzenec s̃emei, fũlei figyelmetesec legyenec, ide ohaiczõn elmeie minden bõczõletessaggel.

II.

Estne decorum nugas obgannire, obambulare, huc illuc oculos circumferre uagos, exercere petulantiam? Minime gentium: Illud enim infidelibus, hoc factioni Peripateticæ tertium amentibus, quartum conuenit nebulonibus. Vnde existimandum nos frustra Templū adijisse, nisi inde meliores ac puriores discesserimus.

Illen.

32 Illendőe hazugsagokat beſelleni, ideftoua ſarni, ſellel forgo ſemeit ideftoua viſelni, ſá-
talanſagot gyakorlani? Semmi nemzetek kő-
zót nem. Mert az, hitelenekhez, Ez, az Peri-
pateticusok (ſetalo Philoſophusoc, bölczec)
kőuetőihöz, harmadic ez bolondokhoz illik.
Honnet kel itilnőnc, hogy mi az Templum-
ban hejaban mentőnc hogy ha onnet iobbak
es tiſtabbak el nem megyőnc.

*Decet ne in procumbendo, terram altero genu cōtingere
erecto altero cui laeuus innitatur cubitus? Non id enim tu-
deorū est, qui subsannatores illufere Christo. Corpore
igitur ad uenerationē cōposito, genu demittēdū ē utrūq;*

Illike az le terdeplesben az földet egyyic ter-
deddel meg erni az masic egyenellen aluan,
kire az bal kőniőköd tamazkodgyek. Nem.
Mert ez az Sidokhoz illik, kik czufoloc az
Christust meg czufolrac. Annakokaert teſtede
bőczőletelſegre rendeluen mind az ket terded
le kel boczatani.

DE CONVIVIO.

I.

Quid ornat conuiuium? *Modestia, hilaritas, uere-
cundia, ac taciturnitas.*

AZ LAKODALOMROL.

Miczoda ekeliti az lakodalmot? Az czen-
desſeg, vidamsag ſemermentelſeg es halgatas.

Quo

*Quomodo puer mensam adornabit? Mappam nitentiorem
insternet, circulum ponet in medium, quadras iniij-
ciet, ad quarum sinistram partem repurgatos panes, qua-
tuor ad mensę angulos relictis. Salinum apponet elegans,
coctearia & pocula bene mundata: in horum appositione
patriam imitabitur. Sellas ex ordine collocabit, iniectis
singulis puluinaribus. Guturnium eluet, aquam manibus
lauandis affret.*

Hogy hogy keſicze el az gyermek az aſtalt?
Tiſta abroſt tericz en rea, az tal ala valo kerek
ſerſamot kőzepre teg ye, tanirokat vellen rea,
kiknec bal reſre tiſtitot (hamozot kenyerek,
negyet haguā az aſtal ſegletire. Szep (tiſta) ſo
tartot tegē rea, iol meg tiſtitot kalanokat es po-
harokat. Ezeknec elő rakasabā hazaiat kőuelſe
Szekeket rēdel rakyō, eg eg parnat alaioc teuē.
Az moſdo edent meg moſta, kez moſaſra vie-
zet hozzon.

III.

*Quonam gestu stabit mensam consecraturus? Vultum,
manus ad religionem componet: conuiuij primarium spe-
ctabit, ad nomen Iesu, utrumq; genu flectet. Orationem
profret articulatim, non uerba precipitabit.*

Minemő maga tartasal allyon az kí az aſtale
meg akaria aldani? Ortzaiat es kezeit bőcző-
letelen ſabia, az kí fő az lakodalomban, arra
nezze, az Iesus neuere mind ket terdet haicza.
Az kőniőrgest halkan mongya, ne hamar ted-
gye a ſókat.

IIII.

C.

Quo

39 Quorum admonendus est mensa administrator? Ut creā
 his ac iunctis pedibus stet, respiciens ne quid desit: A
 mandatus aliquo reditum maturet. Cum infundendum
 porrigendum, apponendum quid fuerit, id ciuilitate faciē
 neminem perfundat pocula porrecturus, non in manus
 præbeat, sed in mēsam ponat. Conuiuiarum sermones non
 intercurret. Interrogatus breuiter respondeat. Ad uarie
 tatē scruclorū quadras mutet. Si uaria, eadē nō cōmiscat.
 Sub cœnam, pro emungendis lucernis euigilet. Emunctu
 rus ē mensa tollat, nō extinguat candelā, quā ad illuminā
 dū portans præcedat. Quod emunctū est arenā immergat
 aut solea proterat. Quod de mensa remotū, nō abliguriat.

Miról kell meg intetni az ki az aştalnal şol
 gal? Hogy egyenes es óşue tót labackal allyó
 nezuen hogy valami heia (az aştalnac ne legiē
 Ha valahoua küldettetic, siesen haza menni.
 Mikor pohart meg kel tólteni, adni, auagy aşt
 talra valamit tenni, aşt tiştelegesen czeleked
 gye, senkit nyakon ne onczon, az pohart nyu
 ituan ne adgya kezben hanem az aştalra ted
 gye. Az vadegec beşedeket ne haboritsa meg.
 Mikor kerdic róuideden felillyen. Az erkeke
 nec küşómbşegec şerint tanyerokat változtas
 son. Ha küşómb küşómb fele erkec vadnac ne
 egyelicze óşue. Vaczora alāt az gyertya ha
 mu vetelere vigyazzon. Ha hamuat el akaria
 venni, az aştalrol el vegye, ne olcza el az gyer
 tyat, kit vilagositafra hordozuan (az az şouet
 nekül)

nekül) elól mennyen: Az mit el veşen benne
 az porban takaria auagy tzipelleşuel nyomia
 el. Az mi az aştalrol el vüetet ne tekozollia el.

V.

Quo modo remouenda est mensa? Eodem fere quo appa
 ratur. Orbes colligentur primum, post hæc salsamenta &
 sal. Inde caseus, uel quicquid aliud est pemmatum. Ad ul
 timum unā cum pane remouetur & mappa.

Hog hog kel az aştal fel şedmi? Azó moddal,
 melliel keşitteric. Előşör az tenyeroc şedesse
 nec fel, ennec utāna az sos etel es so. Az vta az
 fait es valami egieb şütet beles vagiő, vegtere
 az kenyerral eggyüt az abroşis vetetteşec el.

VI.

Quid faciet ad conuiuium uocatus? Non sit tardus sed
 bora præscripta ueniat. Non adducat canem uel umbram.
 Quicquid in animo ægri est, abiciat. Ad honoratiorem
 locū sedere iussus, primum excuset: si instabitur, autorita
 te prædito obtemperans sedeat, lotis manibus, unguibus
 præfectis. Cultrum habeat acutum, non qui magis præ
 mat, quam scindat. Non gesticuletur manibus, aut pedibus
 ludat. Non mēsam aut quadrā fodiat. Quod in terram
 lapsum, ori non admoueat. Buccellas non nimis amplas aut
 densas sumat. Salino digitos non indat, quantum satis est
 cultello sumat: si longius est, porrecta quadra petat. In
 poculo non appareat supernatans pinguedo aut sagimen.

Mit czelekedgyec az ki lakodalomba hi
 uattatic? Ne legyen keşedelmes de az şabor
 orara el mennyen. Ne vidgyen velle ebet,

C ij

auagy

auagy arnyekot (mas vendeget) Valami ba-
nat elmeiebē vagyō el vesse. Ha az főb helyre
paranczollyac hogy űllyē, előfőr mencze ma-
gat: ha keşeritic, az meltoşagbeli ember nec en-
geduen le űllyē, de kezeit meg moşuan, es kőr-
meit el meteluen. Eles kéşe legyen, ne à kí in-
kab tőrdellye, hanem melle. Ne mutogafon
kezeiuel, auagy labaiual ne iatzek: Ne vaya az
aştalt auag tanyert. Az mi az földre eset ne ve-
gye şaiához, ne igen şeles auagy temerdeç fa-
latot vegyen. Az űo tartoban vyait ne nyucza,
az menyi eleg keşel vegyen, ha touab vagyō,
tanyerat nyutuan kerien. Az ppharban ne laş-
sec fen vşo (fen labo) kőuerşeg auagy űir.

VII.

Quenā in conuiujs uehementer inciuiilia reputantur?
Abs te semesa alteri porrigere, panem decorticare uel ex-
cauare, caseum ita scindere ut falcus aut ferre figuram re-
presentet, ore pleno uel bibere uel loqui, cibum mansum
ē faucibus eximere & in quadram reponere, cogitabun-
dum accumbere, stupere quasi totus animus sit in patinis,
oculis circumactis obseruare quid quisq; comedat, in quē-
quam conuiuiarum oculos diutius intentos habere, trans-
uersum hircus intueri qui in eodem accumbant latere,
retorto in tergum capite contemplari quid rerum geratur
in altera mensa, effutire quod offuscet hilaritate, absentia-
um famam ledere, suum cuiq; dolorem refricare, quod ap-
positum est uituperare, dicta uel facta foras eliminare.

Miczo

Miczodac tartatnac az lakodalnokban fe-
lette tişteşegtelenek nec: Az mit felig meg őtel
masnac adni, az kenyeret hamozni, auagy vai-
ni, az faitot vgy şegni hogy kaşa auagy fűreş
format mutatşon, teli şaiál vagy innya vagy
şolni, az meg ragot etelt torkodbol (az şai-
bol) ki venni es az tanyerra tenni, gondolkod-
uan űlni, el almelkodni mint ha egeş elmed az
talban volna, şemeidet ideştoua forgatuan e-
şedben venni ki mit eşic, az vendegeç kő z z űl
valamellikre şemeidet fokaiğ figgeştuen tar-
tani, az mas renden valor űel şenre neznı, az
kik vgyan azon oldalon űlnec, űiedet hatra te-
kerituen neznı, mi dolog czeleket eşec az ma-
şic aştalon, ki feczegni az mi az vidamşagot
banattal fogia be, az tauoly leuők nec hireket
neueket meg bantani, kinec kinec az ő banat-
tyat meg vyitani, mi elő tettetet şidalmazni,
mōdaşokat auagy czelekō deteket ki hirdetni.

VII.

Quenam inter edendum habentur inurbana? Tantum
simul in os ingerere, ut utriq; ceu folles tumeant bucca.
Buccellas nimis densas & amplas sumere. Piper edens dia-
gitos pralingere, Thoracem commaculare. Mandendo
labiorum diductu sonitum more porcorū edere, Ore ple-
no uel bibere uel loqui. Ossa cultris purganda dentibus
arrodere. Eadē, aut siquid simile reliquū, sub mensam ab-
ijcere. Panem pectore proscindere. Cibum aut ossa semel

C iij

şepo

seposita repetere. Panē preroju interdū in ius immergere.

Az etel kőzben miczodac tartatnac iſtief-
segteleneknec? Szadban egyſzerſmind annyit
dugni (tőlteni) hog mindē felől pofaid dagad-
ua legienec mint az fuuoc. Felette nag es ſeles
falarokat vēni, borfoſt euē vyaidat nialni, me-
lliedet meg rutitani, euen aſakidnac el vonaſa-
ual zugaf tēni, diſno modra. Teli ſataſ vag in-
nya vag ſolni. Az czōtokat, mellieket kefel kel
tiſtitani, fogaiddal ragni. Azonokat auagy ha-
mi haſonlo meg marad aſtal ala vetni. Az ke-
nyeret melliedē metzeni: Az etzer ſclre tetetet
eket auagy czontokat viſſa vēni. Az előt meg
ragot kenieret viſontag a z leben martani.

IX.

*accumbentis ubi manus erunt? Vtraq; ſupra menſam,
non coniunctim, non in quadra, nec in gremio.*

Az ki le űl hol legyenec kezei? Mind kettő
az aſtal felet, né őſue koczoluan, né az tanierő
ſem az kebeledben.

X.

*Decetne utroq; uel altero cubito inniti menſe? Minia-
me. Idem ſenibus & agrotis condonatur. Delicatis item
quibusdā aulicis, qui ſe decere putant, quicquid agunt.*

Illike mindenie auag egyyc kőniő keddel azaſ-
talra tamaſkodni? Né, mert az, az veneknec es
az betegnec engetteti. Iſmet valami kedue-
tőlt vduerbelieknec, a z kik velik hog őket ille-
zik valamit czelekeſnec.

XI.

Decet

*Decetne inter conuiuandum relaxare uincula? Nullo
modo. Voracitatis enim odioſa ſignum eſt, in eos compe-
tens, qui ſunt pernitios & tempeſtas, baratrumq; macelli.*

Illike az lakas kőzben őuedet meg boczata-
nie Semmikeppē né, Mert az gyűlöſleges etel-
bē telhetetlenſegnec iele, azokhoz illendő, kik
az piatznac veſedelmi, zur zauara es pokla.

XII.

*Quodnam decorum ſedentis erit? Pexum ac reſectum
caput, & a quo libramine cor, uereſtum habere, non in
ſella uacillare, non iam huic nunc alteri nati uiciſſim inſi-
dere, non cubito proximē accumbentem, nec pedibus ex
aduerso ſedentem moleſtare.*

Miczoda ekeſſege az le űlőnec? meg főſűle
es mezitelen főnec es egyenes mertekel fel alla-
tot teſtenec kel lenni, nem az ſekben ingadoza-
ni nem moſt egyyc moſt maſic alfelere egifer-
is maſoris űlni, nem kőniő keuel a z ki mellette
űl, ſem labaual az ki ellenben űl, meg bantani.

XIII.

*Adhærebit ne puer menſe uſq; ad conuiuij finem? Non
manebit: ſed ſumpto quod ſatis eſt ſublata quadra ſua, di-
ſcedet flexo popiite ſalutans conuiuas, inter eos maximē
honoratiorem.*

Az gyermek meg maragyonē az aſtalnal, mind
az lakodalom vegig? Ne maradgyon, de ve-
uen (euen) az mi eleg, az ő tanierat fel veuen,
el mennyen, terd haitua kőſontuen az vendē.

C iij

gekce

gekét, azoc közöt penig az kibőczületesb.

XIII.

Estne panis una uola pressus summis digitis refringendus, aut crustum undiq; reuellendum? Minimè. id enim est delicatorum Apitiorum. Quare cultello decenter secandus, & ut sacra, panis religiose tractandus.

Az kenyeret kelle vyaid heg yiuel tördelned egyyc tenereddel meg nyomuan, auagy minden felől darabonkent szaggatnod? Nem: Mert csak kedue tólt Apitiuokhoz illik (az az Apitiushoz illendő feiedelmekhez) Annakokart kessel kel illendőkeppen metelni, es kenyeret szentsegesen kel forgatni mikeppen az szent dolgokat.

XV.

Cur panem fortè delapsum in terram solemus exosculari? Quoniam sacrum caritatis & concordie signum est, quo ueteres amicitiam ueram conciliabant. Vnde illud Pythagoricum: Panem ne frangito.

Miert hogy az törtenet szrint földre le eset kenyeret meg szoktac czokolni? Mert az szeretnec es egyyesslegnec sz, iele, mellyel az regie igaz baratsagot szerezne vala. Hőnet vagyő amaz Pythagoras módasa: az kenyeret ne tórd.

XVI.

Decetne puerum à poculis conuiuuium sufficari? Non decet, Etenim ea res cum moribus non solum inbonesta sit, sed etiam corporis uoletudini officiat, relinquenda est possoribus, qui bibunt non quòd sitiant, sed quòd soleant.

Illike

Illike az gyermeknec az lakodalmot az poharrol el kezdeni? Nem illik. Mert ez dolgot holot nem csak az io erkölcsnec uszteletnec, de meg az testnec egessegenekis art, rebesegesenec (bor iszakoknac) kel hadni, az kic isznac nē hogy szomiuhoznac, de hogy szoktac.

XVII.

Quomodo reficiendum puerile corpus? Citra plenam saturitatem, & magis crebro quàm copiosè, non immòdiò diffarciendum.

Hogy hogy kel az gyermeki testet meg vyitani (meg elegiteni?) Tellyessleggel valo elegites kiüül, es inkab gyakran, hogy nem bőuen, nem feletem valo etellel kel tólteni.

XVIII.

Cur nimio cibo puerile corpus non est plus æquo distendendum? Quoniam (ut Gellius ait) compertum est, pueros, si plurimo cibo nimioq; somno utantur, hebetiores fieri, indeq; tarditatem elici.

Miert nē kel az gyermeki testet feletem valo etellel igaznal feletem hizlalni? Mert (az mint Gellius mongya) probalt dolog hogy az gyermek, hogyha foc etellel, es feletem valo a lomma elnec gorombab elmeuellesnec es innet kesedel melleg (restseg) iü ki.

XIX.

Quando & quoties in mensa bibet puer? Cum aliquandiu pastus fuerit, de secundo missu maxime sicco, non sta-

sim post sumptam ex iure offam, nec post lactis esum. Et
sepius quam bis, aut summum ter in conuiuio bibere, pue-
ro nec decorum nec salubre. Et quartam crateram insania
esse, contendit Anacharsis, Cauendum autem in primis ne
potu ingurgitetur: aut equorum sonitu bibat.

Mikor es menyíser igyec az g yermec az aš-
salon^t Mikor valamenyíre ór, az masodšor fel-
vit etekból ha ez igen šaraz, nem mingyarašt
egy falat vtan az léból, sem tey etel vtan. Es
gyakortab hogy nē mint ketšer auagy leg fel-
lieb haromšor az lakodalomban innya az ger-
meknec sem illendó sem egesseges. Es az negie-
dic pohart (selleget) bolódsagnac sellegenec
mongya az Anacharsis. El kel penig só keppen
tauoztatni hogy ital miat meg ne zaballion,
auagy lo modgyara ne igyec.

XX.

*Que nam premia mero gaudentes sequuntur? Dentes
rubiginosi, gena defluentes, oculorum lusciositas ac ulce-
ro, mentis stupor, manus tremula, furiales somni, noctes
inquiete: & breuiter, senium ante senectam.*

Miczoda iutalnoc kóuetic kik az bornac
órułnec: Rosdas fogac, kónyuezó (follio)šem
heak, šemeknec sótetsege, (homalyošaga) es
peczenyessége (sebe) elmenec tompasaga, reš
keteges kezec, rettegó almoc, nyughatatlan
etzakak, es róuideden údó elót valo venšeg.

XXI.

Qui

Quinam potus puerili etati maxime conuenit? qui ser-
uidam etatem non magis seruudam, ne iuxta prouerbum
oleum camino addatur, reddit, nec qui inebriat. Non ma-
la est igitur ceruisia tenuis. Item aqua si regionis qualitas
patiat. Ad hæc unum non ardens sed aqua dilutum.

Miczoda ital illik leg inkab az gyermeki i-
dóhez^t Az meli az forro germeki idót nē inkab
melegge teši, hagi pelda bešed šerint olai az ke-
mentzehez ne adasec (az az olaial az tüz inkab
ne geriese) sem az meli nē rešegit. Nēgonoš
ennec okaert az tišta ser, ismet az viz hogha az
tartóannac mi volta ēgedi. Ezekel eggút az bor
ki nē felette melegitó de vizzel meg egelítettet.

XXII.

*Quid faciet de communi aut alieno poculo bibiturus?
Cibum præmandet, & herentem in ore deglutiet primum
deinde labra mantili aut linteolo absterget.*

Mit czelekegiec az ki kóz auag mas poharabol
išic^t Az etelt előšer meg raggya, es az ki šataba
vagyó előšör el nyelyle, annac vtanna az aia-
kit keškenóuel auag ruhaczkauat meg tóróllie.

XXIII.

*Quodnam inter bibendum habetur ualde rusticum &
illiberale? Alios intortis oculis intueri, & more ciconiarū
reflectere ceruicem, ne quid bareat in imo cyathi, quod
eorū est, quibus conuenit prouerbiū: Tollere maschalum.*

Az ital kózben miczoda tartatic felette pa-
raštagnac es illetlennec? Egyebeket fel šemre-
nezní

44.
nezni, es golya modgyara nyakat hatra haíta-
ni, hogy az pohar feneken valami ne maradgő
melliet az oc czelekesnek kikhoz illik az pelda
beszed. Duskat (auagy versent) innya.

XXIII.

*Inuitatus ad bibendum quid faciet puer? Admotis
cyatho labris paululum libabit & si non sitiit se bibere
simulabit. At si quis rusticus urserit, se tum responsurum
pollicebitur, cum adoleuerit.*

Ha innya hiuattatic az gyermek mit czele-
kedgyec! Egy keuisse ayakat az poharhoz vi-
uen kostollya, es hogy nem somiuhozikis te-
refe hogy isik. Auagy hogha valaki paraftab-
bul kesericze, igirie magat hogy ackor felel
meg (ackor isik egyyest vele) mikoron fel no.

XXV.

*Sunt ne manus statim, ubi uix bene confederis, in epu-
las iniicienda? Non sunt. Id enim luporum est, & eorum
qui de chytropode cibū nondum sacrificatum rapiunt, mo-
re pecudum ad cibum capiendum irruentes.*

Mingarast kezidet az etekbē kelle botsatanod
mihelt meg alig ūtel iol leis: Nē kel. Mert ez az
farkafokhoz illik es azokhoz kie az serpenye-
ból (lábas fazekbol) az meg nē aldozor etket el
ragagyac barmoc mógara az cicre rohanuā.

XXVI.

*Quare cibum appositum primus statim attingere non
debes? Nempe ut affectui temperare aduefcas. Et ne fer-
uidum*

45
*uidum inexploratum recipiens cogaris expuere, aut ridi-
culus gulam adurere, postremus igitur ac iussus admo-
uebis manum patinae.*

Miert nem kel mingyart elsőnc az fel vīt e-
telhez nyulnod? Tudni illik hog bokial indu-
latodat meg mertekelni. Es hog az meleg etket
meg nem probalua be viuē ne keseritese ki
pókni, auagy neuetsfegre melto leuē, torkodat
meg egetni. Vtolso annakokaert es parāczola-
tatan nyuczod kezedet az talban.

XXVII.

*Quid respondebat Socrates, rogatus cur de primo era-
tere non biberet? non consuefcam inquit, affectibus obse-
qui, digna certe Philosopho sententia.*

Mit felel v ala Socrates kerdettetuē miert nē in-
nec az első poharbol: Nē bokō v gymōd indu-
latimnak engedni. Bizonyara Philosophus-
hoz (bölcs emberhöz) melto ertelmes módas.

XXVIII.

*Sunt ne digitī in iussulenta mittendi, & toto que
placent disco eligenda? Non sunt: illud enim agrestium
est, hoc liguritorum. Ergo quod ante te iacet, sume uel
cultello uel fuscinula.*

Kelle vyaidat az leuesbe boczatani, es az e-
ges talbā valogatni, a mellyet seretnel Nē kel
Mert az, paraftokhoz illik, ez, nialankozokhoz
Annakokaert az mi előttd vagyō ved ki, vagy
keseczkeuel vagy harom agu villaczkaual.

Decet ne manum in omnes patinae plagas mittere, aut patinam, ut ad te ueniunt lautiora, inuertere? Minime: id enim est intemperatum, ac uentri non honestati inseruentium.

Illike kez edet az talnac mindē reſere boczani, es az talat meg fordítani, hogi az ſepe te read fordullion? Nem mert ez az mertekletlenekhez illik es kik nē az tiſteſegnec ſolgalnac.

XXX.

Decetne porrectum cibum assumere? Decet, sed digitis tribus, aut porrecta quadra. Attamen praemittenda prius est excusatiuncula: postmodum reſecta portiuncula, reliquum offerendum ei qui porrexerat, aut proxime aſſidenti communicandum.

Illike az neked niutatot etket el vened: Illike de harom vyaiddal auagy tanierodat niutuati Mind az altal előőör mentened kel magadat, annac vtanna valami reſeczkeit el metzuen az többit az eleiben kel tenned az ki arra volt, auagy az melleled űlőuel kel kőzlened.

XXXI.

Quomodo recusandum id est, quod oblatum non conuenit stomacho tuo? Non dicendum cum Terentiano Clitiphone: Non possum pater, sed comiter agende gratia. Quod si perſtiterit inuitator, uerecunde respondendum, aut non conuenire tibi, aut te nihil amplius requirere.

Hogy hogy kel aſt ellenzened (nem keduelned) az mi előőben tetetietet ha gyomrod hoz

hoz nem illik? Nem kel az Terentianus Clitiphoual mōdani: Nē lehet apam, de nyaiaſtan meg kel kőőōni. Hogyha megis az őban megyen al az kenalo, ſemermetelen kel felelni, hogy auagy hozad nem illendō (nem ſerered) auagy hogi immar többet nē keuanſ.

XXXII.

Quomodo placenta uel artocrea uel simile quiddam accipiendum est? Non digitis, sed quadra aut cocleari, quod scilicet inuerso in quadram cibo, reddendum.

Hogy hogy kel az beſelt auagy lepent (huffal űlt pogaczat) auagy effele haſonlot el vēni? Nem vyaiddal, de tanyerral auagy kalannal, mellyet tudni illik meg kel adni az etket az tanyerra fordituan.

XXXIII.

Quid faciendum si liquidius quiddam tibi gustandum cocleari porrigatur? Quod offerretur ſumendum est, & cocleari, sed ad mantile prius extersum, reddendum.

Mit kel czelekedni hogyha valami leues adafec teneked kit kalannal kel meg koſtolnod Az mit adnac, el kel vened es az kalant viſſa kel adnod, de az keſkenődhöz előőör meg tőrltetet.

XXXIII.

Decetne unctos digitos, uel ore praelingere, uel ad tuni-
cam extergere? Minime nam id mappa potius aut man-
uili faciendum.

Illike az be kent vyaidat auag ſaiaddal nſal-
nod auag czuhadhoz kéned? Nē, mert az ab-
roſſal inkab auag keſkenőuel kel czelekedned

XXXV.

*Estne decorum integros bolos subito deglutire? Non est
nam hoc ipsum ciconijs ac Philoxenis conueniens pueris
lem ualitudinem offendit.*

Illendőe egeſſ falatokat hertelen ala nyelni?
Nem, mert az, Golyakhöz es az Philoxenus-
hoz haſonlo emberekhez illik (ki aſt kiuanta
hogy ollian hoſſu nyaka volna mint az golya-
nac, hogy inkab etelben es italban gióniórköd
hetnec) es az gyermeki egeſſeget meg bantya.

XXXVI.

*Estne ciuile ſi quid à ſtructore reſectum fuerit, &
priuſquam ille offerat, porrigere manum aut quadram?
Minime: nam ſic præripere, quod alteri paratumerat,
uidereriſ.*

Tiſteſegeſe, hogyha valami az oſtogatotol
(gazdaltokodotol) el meitetic es minec előtte
adgya, kezedet auagy tanyerodat niutani: Nē
mert így latatnal előb el kapni az mi maſnac
keſtitetet volt.

XXXVII.

*Estne à primis ſtatim anniſ ſecandi diſcenda?
Maxime: ſed non ſuperſtitioſa. Porrò aliter armuſ, aliter
coxa, ceruix, cratuſ, capuſ, perdix, anas, inciditur. Iuue-
nalis ait: Nec minimo ſane diſcrimine reſert, quo geſtu
leporeſ, & quo gallina ſecetur.*

Kelle

Kelle mingyart elő eſtendektól fogua az oſ-
taſnac modgiat tanulnod: Igeniſ, de nē babo-
nas modot. Touabba maſ keppen metelietic
az elei, maſ keppen az far czont, az niaka, az
hata, az kappan, az fogoli, az retze. Az luuena-
liſ mongya: Ez bator nem kiczin külömbſeg-
gel haznal mi keppen kel az nyulakat, es az tiu-
kokat ſcl metelni (meg darabolni)

XXXVIII.

*Quomodo manducabit ouum puer? Panem priuſ fruſtu-
latum ſcindet, teſtam uno ictu aperiet, ne quid præter-
ſtuat cauebit, ſalem adhibebit, nõ potabit, nec olfactu ten-
tabit: nec unguibus, aut pollice, aut inſerta lingua purga-
bit ſed cultello, teſtas non confractas in catinum reijciat.*

Hogy hogy egye meg az tyukmonyat az
gyermec? Előſör kenyeret darabonkent ſel-
delliē, az heiat egy ütelleſ meg nyiſta (meg tör-
ie) hogi valami el ne tollion el tauoztaſta, meg
ſozza, ne igya meg, es ſaglaſſal ne proballia,
ne tiſticza kórmeiuel (ne vaya ki belőlle) auag
húuelkeuel auag nieluet bele nyuituā de keſſel
az heiat el nē törtet (eppē) az talbā veſſe.

XXXIX.

*Quonam inter edendum proijci debent ſeponenda? In
quadre angulum, aut diſcum, qui reliquiſ excipiendiſ
apponitur, ne uel pauimentum, uel menſæ ſtragulam
conſpurcent.*

Houa kell az etel kőzbē vetni az mellyeket

D

kel

kel fel fele tenni? Az tanyer hegletire, aüagy az tanyerra ki elödben tetetic, az maradekoka nac ki vitelire hogy vagy padimontomat vagy aßtal ßón yeget meg ne vndokiczad.

XL.

Estne canibus aliquid proijciendum? Vt canes inter conuiuandum tractare, soliditatis est argumentum: ita eos de alieno, pascere simultatis, ac odij gliscentis irritamentum, ijs solum conueniens, qui de alieno sunt liberales, & ex alieno tergoze lata solent secare coria.

Kelle az ebeknec valamit hagyítani? Mikepen az lakasközben az ebeket etetni bolondsagnac icle, így őket mafeual etetni, alatombá valo gyúlólsegnec, es az előb előb teriedő giúólsegnec ingerlesse, csak azokhoz illendő, az kik mafeból adako zoc, es az mas hátából sefes sñjat ßoktac metzeni.

XLI.

Quomodo manducabit puer carnes? Minutim prius dissectabit, mox addito pane aliquandiu mandet prius, quā in stomachum traiciat. Nam deuorare aut tiburcinari, fessorum ac latronum est, non puerorum honestiorum.

Hogy hogy egye meg az gyermek az hufokat? Először apron metellye, annak vtanna kesnieret aduan hozza valami ideig raggya, minemec előtte az györabá boczalsa, Mert mingiart el nyelni es moholkodni, az kapasokhoz es lakokhoz illik, nē az tistefeges gyermekekhez.

XLII.

Quibus

Quibus conuenit quadrare, aut patinam cui saccharum, aut aliud sudae quiddam adhaesit, lingua lamere? Canibus & felibus, non ijs qui se homines esse meminerint.

Kikhez illik az tanyert aüagy talat az kikhez nádmez aüagy valami gyönyöruseges ragat, nyelueuel nyalni? Az ebekhez es maczkakhoz, nem azokhoz, kik meg emlekezne hogy ók emberek.

XLIII.

Estne decorum in conuiujs citra intermissionem edere aut bibere? Non est: Cum id facere soleant, qui gestus moderari non possunt. Vnde etiam rusticis moribus imbuti, aut scabunt caput, aut scalpunt dentes, aut gesticulantur manibus, aut ludunt cultello, aut tussunt, aut serēant, aut expuunt: ignorantēs, quod fabularum uicijsiēdo interuallis esum perpetuum dirimeret aliorumq; sermonum auscultatio hoc tēdij fallere debeat.

Illendőe az lakodalombokban el hagyas nélkül enni aüagy innya? Nem, holot aßt ßoktac czelekedni az kik magoc vifeleset nem merte kelhetic meg. Honnet kic az paraßt erkölcsbē neueköttec, aüagy az feieket vakariac, aüagy fogokat vayac, aüagy kezeckel mutogatnac, aüagy kessel iatzanac aüagy hurutnac aüagy kakognac, aüagy póknec, nem tuduan hogy az beßelgetesnec visontagsaggal valosagualkózzel kózzel az sñntelen valo etelt meg kelßakaßtani es mas beßedenec halgataßsual ez vnast meg kel czalni.

Dij

Cur

Cur non est respondendum priusquam orationem finit. erit, is qui compellat? Ne aliena, nihilq; (ut aiunt) ad Bacchum respondens fiat risui, detq; locum ueteri prouerbio, salcem petebam. Vnde Rex Salomon in prouerbijs inquit: Qui prius respondet quam audiat, stultum se demonstrat, & confusione dignum.

Miert nem kel felelni minek elõtte beşedet el vegezi az, az ki meg şollit? Hogy az kerdeşlõ idegen felelet es ki semmit az borra nem felel (az mint şoktac mondani) neuetseges ne legyẽ, es az regi pelda beşednec helt ne adgyõ, kaşat kerec. Honnet az Salomõ Kiraly az pelda beşedekbẽ igy şol: Az ki elõb felel hogy nẽ mint meg hallya, bolondnac mutattya magat, es meltonac pirongatafra.

DE CONGRESSIBVS.

I.

Quid faciet puer si quis in uia honore dignus occurrerit? De uia decedet, reuerenter caput aperiet: poplites etiam, si nobilior homo, uel persona grauior obuiam uenerit, inflectet.

AZ EGYMASSAL VALO

şembe lerel felõl.

Mit czelekedgyec az gyermek ha uala ki tiştellegre melto ember az utban eleiben talal? Az utrol el terien bõczûletesen sũueget le uesse

ter.

terdetis meg haicza hogyha sõ ember, auagy meltoşagos şemely eleiben talal.

II.

Honoribus digno ueniente obuiam, debetne puer sic cogitare: quid mihi ignoto? Non debet: cum hic honos nõ homini, sed Deo tribuatur, qui cano iussit assurgere, ac presbyterus duplicatum honorem exhibere.

Mikor tiştellegre melto ember eleiben talal, kelle az gyermeknec igy gõdolkodni: Mikõzõm ennekem az ismeretlennel? Nem kel holot ez az tişteseg nem embernec hanem Istennec adattassec, az ki paranczolta hogy az õş elõt fel kellyenec, es az egyhazi tanitõknac ket keppen valo tişteseget adni.

III.

Deberemus ne Turcam, si (quod absit) nobis imperet, honorare? Deberemus. Nam quod diuus Paulus ait: Nos omnibus honorem prestare debere, quibus honos debetur, complectitur etiam Ethnicum magistratum. Et S. Petrus dicit: Nos subditos esse debere, non solum bonis dominis, uerum etiam prauis.

Meg kellene az Tõrõkõt ha nekũnc paranczolna (mellyic tauol legyen) tiştelni: Meg kellene: Mert az mint az şent Pal şol: Hogy mi mindeneknec tiştesegget kel tennũnc az kiknec tişteseggel tartõzũc, be foglallya meg az pogã feiedelmetis. Es az ş. Peter mõdgya hog minekũnc alaiõc kel vetetnũnc, nẽ csak az io Vraknac de meg az gonosõknakis. D; Qu

57
 Quibusnam à Deo secundus debetur honos? parentibus ac praeceptoribus. Illis, quod nos generarint, nostra causa tot labores subierint, ac tædia deuorauerint his, quod mentes nostras, meliorem hominis partem, multo sudore formant, & expoliant.

Isten vtan kiknec tartozunc masodszor tistefeggel? Szüleinknec es tanitonknac. Szüleinknec hogy minket sùlteneç, mi eretùnc enni munkat vòttek fel, es vnast nyeltec el, Ezeknec (tanitonknac) hogy az mi elmenknec, az embernec iob rehet soc veriteckel tanittyac es ekesitic.

V.

Habetur ne ciuile, æquales inuicem honoribus se præuenire? Habetur: cum diuus Paulus Romanis scribens doceat, ut honore alius alium præueniat. Porrò, si parem aut inferiore honore præuenerimus, non minores reddimur ipsi, sed ciuiliores.

Tistefegesnec tartatike ha egymas kòz òt egyenlòc egymast tistefegel vesic elòl? Tartatic mikoron az sènt Pal Romabeliekhez iruan taniczò, hogy egyic az masikat tistefeggel vegie elòl. Touabba ha hozzanc egyenlòt auag alab valott tistefeggel vesùnc elòl nē kissebbe tetezùnc mi hanē tistefegesbe.

VI.

Quomodo loquetur cum maioribus puer? Vt cū æqualibus amanter ac comiter, ita cum maioribus reuerenter ac paucis, titulum honoris subinde repetendo, Nec abit, nisi precatus ueniam, aut dimissu ab illis.

Hogy

58
 Hogy hogy sollyon nalanal òregbeckel az gyermek? Mikeppen az hozza egienlòckel szeretetel es nyaiasan: azonkeppen az fellieb valokkal bòczùlettel es keues beszeddel, az tistefegnec titulufat, (mint kegyelmed, Vrasagod Nagysagod, &c.) gyakorta emliten. Es el ne mennyen ha nem boczanatot keruen, auagy ò tòlòc el boczatatua.

VII.

Inter loquendum ubi manus, & ubi pileum habebit? Pileum utraq; manu iuncta suspensum, pollicibus eminentibus teget pubis locum.

Az sòlas kòzben hol kell az kezeinec es sùuegenec lenni? Az sùueget mindenic kezet òsue teuē tarca, az (vegē) felyút haladot hùuelkeuel az sèmermetes testnec heliet be fedezze

VIII.

Decetne librū aut galerū sub axilla tenere? Non decet. Ne sòrte (ut ait Horatius) sub ala fasciculū portes librorū ut rusticus agnum: Vt uinosa globos furtiue Pyrrhialanæ

Illike kònyuet auagy sùueget holnad alatt tartani? Nem illik netalam (az mint az Horatius sòl) az holnod alatt vgy hordozzad az kònieknec tzo miat mint az parašt az barant, mi keppen az rešeges Pyrrhia az lopot giapiunac gombo iagat (czoportyac.

IX.

Inter loquendum oculi quo spectabunt? Intenti sint in eum cui loqueris, sed placidi ac simplices, nihil precæ,

D iij

nihil

nihil improbum præ se ferentes. Porrò hoc illuc oculos uol-
uere leuitatis est. In terram deijcere, male conscientia:
transuersim tueri, auersantis.

Az szolas kőzben az szemec houa nezzene?
Arra figgeztue legyene az kinec szolas de c zē-
dessec es egyűgyűuec, semmi faitalan sagot es
gono z sagot nem mutatuan. Touabban ide-
stoua szemeidet forgatni alhatatlan sagnac iele.
Az földre vetni (nezn) gonos leki esmeret-
nec iele, felre nezn mas v talonac iele.

X.

*Quali titulo puer alicui locuturus utetur? Honorifico:
Quod sit titulus eum sugerit, Eruditi omnes præceptores
sibi erunt obseruandi: omnes potentes & ignoti, domini:
omnes æquales, fratres & amici.*

Minemű neuezettel illyé az gyermek ha ki-
nek szolni akar? Tisztetegesél, hogyha az neue-
zetet ő nem tudgya, minden tudos embert vgi
kel bőczólni, mint tanitoit, minden hatalmas
sagokat es ismerelenecket vgy mint vrakat,
minden egyenlőket velűnc vgy mint atyank
fiat baratinkat.

*Quenam inter loquendum indecora reputantur? Vul-
tum in uarios habitus, ut Proteus, transformare, Corru-
gare nasum, contrahere frontem, attollere supercilia, di-
stinguere labra, diducere os, aut premere, capite concus-
so iactare comam, sine caussa tussire, caput scabere, aures
scalpere, nasum emungere, demulcere faciem, suffricare
occi-*

occipitium, humeros diducere rotato capite negare redu-
cto accersere: & breuiter, gestibus ac nutibus loqui.

Az szolas kőzbe miczodak ilternecc illetle-
nek nec? Ortzadat soc allasban valtoziatni
mint egy Proteus, orrodad meg sómörgőstet-
ni, homlokodat őszue vonni, sómöldő kődet fel-
emelni, aiakidat ide stoua vonni, szaiadat el ta-
tani auagy be kuczolni, feiedet razuan haia-
dat hanni, oknelkül hurutni, feiedet vakarni,
füleidet vaini, orrodad funi, ortzadat tőrólni,
nyakadat vakarni, valaidat ki teriesteni, hatra
haituan (valamit) tagadni, feiedet hatra hait-
uan hini es rőuideden magunc viseleseuel, es
inteszunkel szolni.

XII.

*Inter loquendum quenam uehementer sunt illiber alia?
iactare brachia, gesticulari digitis, pedibus uacillare, toto
corpore loqui, corpus incuruare, interpellare loquentem
antequam fabulam absoluerit.*

Az szolas kőzben melliecc feletteb tisztetle-
nec? Karodat hanni, vyaiddal mutogatni,
labaiddal ingani, egesz testeddel szolni testedet
meg horgasítani, az ki veled szol szauad alial
őlteni mincc előt beszédet el vegezte.

XIII.

*Qualis debet esse vox? Mollis & sedata, non clamosa,
nec tam pressa, ut ad aures eius cui loqueris nõ perueniat.*

Minemű nec kel az beszédncc lenni? Gyen-
genec es halknac nem kialtonac, es nem oly

lassunac hogy annac fűlelhez ne erien az kinec sòlasz.

XIII.

Qualis debet esse sermo? Non præceps, mentem præcurrens: sed lentus, explanatus ac distinctus, qui hæsitantiam innatam, ac battarismum solet emendare.

Mineműnec kel lenni az sònacc. Nem haba-
hurdgya, ki elmedet elól vegye, hanem lassu,
vilagos es meg valasztatot (balk) az ki az ve-
lűnc fűletetet akadozast es kettőzest meg
sòkta iobbítani.

XV.

*Quomodo puer (si necesse fuerit) rem pudendam, aut
quæ nauseam mouere possit, nominabit? Illic uerecunda
circuisione utetur, hic honorem auribus præfabitur.*

Hogy hogy kel az gyermeknec az sèmer-
mes dolgot (ha sűkseg lesen) auagy mely czo-
mort inditharna meg neuezni? Ot sèmerme-
tes kerengő beşeddel ellien it az fűlek nec tisz-
tesegyet mongyon (kegyelmenec sèmellyenec
tiszteseg adasee, &c.)

XVI.

*Quod tacitum uelis cui credendum erit? Nemini, Ri-
diculum enim est ab alio silentij fidem expectare, quam ipse
tibi non præstes.*

Az mit akarš el halgatni kire kel biznod? Sen-
kire. Mert neuerseges mastul halgatafra valo
hű useget v arnod, az kít te temagadnac meg
nem czelekőşel.

XVII.

*Cux præstiterit malorum consortia uitare? Quoniam
(ut dicitur) corrumpunt bonos mores colloquia praua.*

Et

*Et mo dicum fermentum totam massam corrumpit.
Atq; dat in plures, unius contagio labem,
Sicut grex totus in agris.*

Vnius scabie cadit, & porrigine porci.

Vuaq; conspecta liuorem ducit ab uua.

Miert hasnos az gőşoknac tarfasagokat el ta-
uoştatni? Mert (a mint sòktac mődan) az io er-
kőlczōket meg veştegetic az gőş beşelgetefec
Es kiczin kouaş az egeş teştat meg sauania.
Es egy nec metelie az niauualiat tőbekre adgya.

Mikeppen egeş nyai az me zőkben.

Egy nec rűheslege miat el effec, es az dişnoc
egy nec rűheslege miat.

Es az sòlő meg zöldűl, (meg vilagosodic) az
meg lattatot (ellenben valo) sòlőtől.

XVIII.

*Quæ res potissimum beneuolentiam conciliare, & ami-
citiã cōseruare solet? Virtutis studia idē uelle ac nolle. Mu-
tua beneuolentia. Facile omnes perferre ac pati. Nō aman-
tē sui esse. Nemini se præferre. Fidei tesserã non cōfringe-
re. Sedula beneficiorum recordatio. Spontanea obsequia.*
Miczoda dolog sòkot leg főkèppē io akaratot
şerez ni es az baratsagot meg tartani? Az io cze-
lekedetre valo igyekőzetec, az zőt akarni auagy
nē akarni egymás kőzöt valo io akarat, minde-
neket kőnyē el wifelni, es sűuedni, nē maga sè-
retőinec leni, sèkinec magat elől nē vetni, az hű-
seg nec kőteset el nē rőtani, az iotetemennec gia korta
valo emlekezeti, sabad akaratbol ualo şgedelmessleg

DE CIVILITATE
DE MORIBVS IN PAEDA-
gogio & inter pralegendum

seruandis.

I.

In phrontisterio quid faciendum pueris? Taciturnitatis
Iac modestiae studiosi, nullis susurris, aut indisciplinatis
colloquijs praeflectiones inturbabunt. Cauebunt, ne me-
rito uapulent. Officiorum admoniti, nunquam proteruē
responsabunt, peruicaciā omnem cōtumeliā exuent. Inge-
niū induent & docile & tractabile. Semper attentē auribus
arrestis auscultabunt. Dictata libenter excipient. Etiam à
praepceptore solū narrata non sinent praeterlabi. Ex-
cepta quasi thesaurum condentes, memoriae mandabunt.

A Z E R K Ó L C Z E K R V L

mellyeket az tanulo helyyen Schola-
ban az oluafas közben meg
kell tartani.

Az Scholaban (az tanulo helyyen) mit kel az
gyermeknek czelekedniek? Az halgatafnac
es czendellegnec kőuct űlleuen semmi fusoga-
sokkal auagy fenyetec nélkül valo bešelgetes-
fel az oluafast meg ne haboriczac, El tauoz-
tassac hogy meltan meg ne vereffenec. Tiszteke-
ról meg interuen soha faitalanul ne felellyenec,
minden engedetlenseget es bossúsag tetelt ki
öltő

MORVM PVERILIVM.

öltőzenec. Oli elmet öltőzenec fel, ki meg ta-
nítathafec es šelidethesec. Mindenkor figyela-
metefen fel emelt füllel halgassanac. Az melliec
mesterektől mondanac óró mest vegyec (ira-
yak) meg czak az melliec tanitóioktól bešel-
tetnec azokat se hadgyac el mulni. Az mellye-
ket vőttenec (irtanac, hallottanac) miképpen
az kenczet el reituen, elmeiekben rakyac.

II.

Quid Diogenes adolescentulo garrulo, & indecore lo-
quenti dixit? Non erubescis, ex eburnea uagina plumbe-
um gladium educere.

Mit mondot az Diogenes az czaczogo es il-
letlenül šolo inasfnac? Nem šegyenlede vgy
mond az Elephant tetemből czinalthűuelyből
őn šablyat ki vonni.

III.

Quid facient à pädagogio dimissi pueri? Matura festi-
natione domum properabunt: Non more sutorum ad opa-
pida nundinaria raptim accelerantiam cursitabunt, nec
more Stentoris clamorem edent, aut turbas, ut lasciuena-
tes caballi, facient. Non ut pecudes horsum aut deorsum,
cursitabunt. Si quid operis domi faciendum, hilariter ac
citra murmurationem capeffent, & expedient. Ad studia
non inuiti, sed admodum libenter redibunt.

Mit czelekedgyenec az Scholabol haza bo-
czattatot gyermekek? Hamar sietefel haza si-
ellenec. Ne futólanac az vargac šokafok
šerine

42
 ſerint kik ſokadalmos helyekre ragadua ſieta
 nec. Sem Stentor ſokafa ſerint ne kialczanac
 aragy zenebonat ne czelekedgyenec mint az
 ſilai katzola louac. Ne tutoſſanac alafel mint
 az barmoc. Ha mi dolgót kel othon czeleked-
 niek vigan es morgas nélkül foggyanac hozza
 es czelekedgyec. Az tanulaſra nem akarattyc
 ellen, de igen órómeſt meg terienec.

DE LVSV.

I.

Quæ nam riquiruntur in liberalibus luſibus? *Alacritas ac moſticia. Non dolus, non mendacium, non pernicacia rixarum parens, ſed concordia rerum omnium nutritrix.*

AZIATEKROL.

Miczodac keuantatnac az tiſteſeges iatekoka-
 ban. Vidamſag es czendes erkölcs, nem czal-
 lardsſag, né hazugſag, nem engedetlenſeg, az
 verſengefnec ſűleie, de egyeneſeg, ki minden
 dolgoknac taplaloia.

II.

Cur ludendi datur copia? Deſeſſi ſtudijs animi demulſcendi gratia, non lucri cauſa.

Miert adattatic iatekra valo údó? Az tanu-
 ſaggal meg farat elmenec meg enyhiteſenec
 kedueert nem nyereſegnec okaert.

III.

Quenam

63
Quenam decorant ludum? Gravitas, honeſta letitia, vivacitas, vigor animi, ordo, charitas mutua, ingenuæ ac legitime ludere, uirtute non fraude uincere.

Mellyec ekeſtitic az iatekot? Az alhatatos er-
 kölcs, az tiſteſeges óróm, az eleuenſeg, az el-
 menec vidamſaga, az rend, az egymasközöt
 valo ſeretet, tiſteſeges törueni ſerint iatzani,
 ioſaggal es nem czalardsſaggal gyózni.

III.

Quinã pueris prohibiti ludi? Alea teſſera, charta, natta. Miczoda iatekoc tiltattanac meg (re in aquis. az gyermekektől? Az koczka az verſeli, az karya, az vizekbé vñni.

V.

Quæ nam relaxamenta ſunt honeſta, & pueros decentia? Trochus, pila, globuli, agitatio corporis, curſus, luſus ſphæra, & genera ſaltus, ut locuſtarum, utraq; tibis iunctis pedibus, unice atibia.

Miczoda iatekoc tiſteſegeſec es az gyerme-
 kekhez iſtendóc? Cziga, lapta, glyobis, teſtnece
 gyakorlaſa, futas iatzas, maruanioc es vgras-
 nac nemei, mint az Saskaſe, mind ket ſarral,
 labaidat óſue teuen, egy ſarral. |

VI.

*Quæ nã eſt pulcherrima uictoria? ſeipſum uincere. Vnde longe melius, contentioni cedere, quã palmam reportare. Mellic leg ſeb gyó zedelem? Magat meg giózní. Honnet ſockal iob engedni az viſſzalko-
 dasnac hogy nem mint gyó zedelmet venni.*

VII.

nie s mondani hogy nem bűn? Istentelen do-
log: Honnet az Salamon mondgya: Az kíszü-
leit meg predallya, es tagadgya, hogy az bűn
az tarfa az embernek öldöklő nec.

VIII.

*Pro qua re pueri ludēdo certabunt? Qui uictus fuerit, pro
pacti conditione faciet imperata uictoris: aut cōclun uer-
ret pavimentū, aut manibus abluendis aquā affret, aut a-
liquot recitabit carmina, aut ex pacto quodcum fuerit
lappa coronatus inambulabit, Aut simile quippiā subibit.*

Miczoda dológert vetelked nec az gyerme-
kek látással? Az kí meggyő zettetic az fogad-
ásnac mi volta (allapattya) szerint czeleked-
gye az győzedelmē nec paranczolatit, auagy
az kamoranac seperiē padimontomat, auagy
kez mofasra vizet hozzon, auagy egy nehani
verseket mōngyon, auagy az fogadas szerint
mely tetettetic lapuual meg coronaztatua iar,
auagy valami hasonlot veszen fel.

DE CUBICULO.

I.

*Vesperī cubiculū ingressus quid pueraget? Ad preca-
tiones sacras se cōponet. Nec prius in dulcem declina-
bit lumina somnū, omnia quā longē reputauerit acta diei.*

AZ KAMORAROL.

Estue kamoraibā menuen az gyermek mit
czelekedgyec: Az hent könyörgetre sabbiamag-
gat.

gat. Es először ne haicza szeméit edes alomra,
minec előtte az hósszu napnac mindē czeleke-
detit elő né samlalia.

II.

*Quorum in cubiculo puer meminisse uel in primis de-
bet? Taciturnitatis, honestatis, ac uerecundia: horum si-
ue cum exuat se, siue cum surgat, nunquā debet obliuisci,
quod si fiet, nihil inciuiliter, nihil impudice faciet: nihil ali-
orū oculis denudabit, quod mos et natura testū esse uoluit*

Mikröl kel az gyermeknek leg főkeppen em-
lekezni a z kamoraban? Az veszteg halgatafrol
az tisztelégről es szemmeretelégről, Ezekről a-
kar le vetkezzec akar fel kellyen soha nem kel
el felekezni. Mely hogy ha leszen semmit tiste-
segtelenül es tisztatalanul nem czelekebic, sem-
mit mas szemec elöt nem mutat az mit az szokas
es az termeszet el akart fedezni.

III.

*In lecto quod decorum seruabit puer? Priusquam reclina-
ret corpus in cervical, breui precatiuncula se Christo com-
mendabit. Neminem enecabit garrulitate, quietus iace-
bit, corporis iactatione se non nudabit, nec sodali detra-
ctis pallijs molestus erit.*

Az agyban miczoda illendőseget tart meg
az gyermek? Minec előtte haitya testet az fő-
ualyra, rövid könyörgeset magat Christusnac
aiánlia, Sékit meg ne ölyē czaczogafaua, czē-
desen teküdgyc, teste hanyafaua magat meg

nemezitejenicze, sem az tarfanac az pasallot
(az lepler) le vonuan bantafara nekgyen.

III.

Quomodo cubabit puer? Non pronus neque supinus,
sed primū lateri dextro innitatur, brachijs trāsuersim cō-
plicatis, dextra manu sinistro admoa humero laeua dextro.

Hogyhogy feküdgyec az gyermek? Nē ha-
nyat, sem hasra, de először az iob oldalara ta-
mazkodgyec, karjait keresztül teuen az iob ke-
zet teuen az bal vallara, az balt az iobra.

V.

Quid puer cum mane se primum erexerit faciet? A
precibus diem auspicabitur, nihil faciet nisi prius pexo
capite, loca facie, manibusque & ore prolato.

Mit czelekedgyec az gyermek mikoron reg-
gel magat fel emeli (fel kel)? Kőnyörgésé kez-
gye el az napot, semmit ne czelekedgyec hanē
először feiet főöluen, ortzaiat meg mosuan, ke-
zelt es háiat meg mosuan.

ORATIO PVERIS
mane dicenda.

GRATIAS tibi Pater caelestis ago, quod praeteritam no-
stem mihi uolueris esse prosperam: precorq; ut diem
istidē hūc totū mihi bene fortunēs ad tuinominis gloriā, &
anime meae salutem. Et ut tu, qui es uera lux, occasum
nesciens, Sol aeternus, omnia uiuificans, alens exhilarans,
digne

diuineris illucescere menti meae, ne usquam impingam i
uiliū peccatū, sed ductu tuo perueniā ad uitā aeternā, Ami

KÖNYÖRGÉS, MELLYET
az gyermekeknek reggel kel
mondani.

HALAKAT adoc teneked mennyei Attyam, hog
ez el mult ertakat ennekem szerenczese tört-
ted, es kerlec, hogy visöttag ez egesz napot en-
nekem io szerenczesse tedd, az te dicziretedre,
es az en lelkemnek iduóffegere. Es hogy te ki
igaz vilagosag vagy, nem tuduan elenezni,
öröcke valo nap, mindeneket meg eleuenitue,
taplaluau, vidamituan meltoztassal meg vila-
gosodni az en elmemnek hog soha meg ne üt-
közzem, semmi vetekben, de az te vezzerlesed-
ból az öröc életre iussac, Amen.

ALIA ANTE IN-
gressum Pädagogij pueris
dicenda.

IESU Christe, Dei Fili unigenite, Domine mis- ricordia
Ite suppliciter oro, ut qui puer duodecim annos natus, se-
dens in templo docuisti Doctores ipsos, cuiq; Pater cæli-
tus emissa uoce dedit. auctoritatem docendi mortaliū ge-
nu:

*nis, quum diceret: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi
complacitum est, ipsum audite. Quiq; es aeterna sapientia
summi Patris, illustrare digneris ingenium meum, ad per-
discendas honestas literas, quibus utar ad nominis tui glo-
riam, & animæ meæ salutem, Amen.*

M A S M E L L Y E T K E L
az gyermekek nec mondani minek
előtte Scholaban mennek.

J E S V S Christus Istennec egy süllet Fia, ir-
galmassagnac Vra, teged alazatoson kerlek,
hogy ki tizenket estendős gyermek leuon, ú-
uen az Templomban tanitotad az Doctoro-
kat. Es kinec az Attya az eghből szozatot bo-
czatuan meltofsagot adot tanítani az emberi
nemzetet, mikor ezt mondana: Ez az en herel-
mes Fiam, az kiben ennekem keduem tólt, ó-
zet halgassatoc: Es az ki az felsleges Attyanac
öröcke valo bölczellege vagy, meltoztassal
meg vilagosítani az en elmemet az istefleges
Deakitudomanyoknac meg tanulasara, kikkel
elyec az te neuednec dicziretite, es az en lele-
kemnec úduósszeger, Amen.

ORATIO IN TEMPLO
dicenda.

Gratia

G R A T I A S ago tibi Iesu Christe, pro ineffabili charitate,
quod genus humanum morte tua redemisti. Te pres-
cor, ut aures & oculos mentis accor dis me id digneris aperire,
ut eloquia tua sancta, non solum uerè & ad amissionem
percipere queam & intelligere, sed factis etiam debitis
exprimere. Te suppliciter oro, ne patiaris tuum sangui-
nem pro me frustra fusum esse, sed tuo corpore semper
pascas animam meam, tuo sanguine uiuifices spiritum me-
um, ut paulatim adolefscens ego uirtutum auctibus efficiar
idoneum membrum corporis tui mystici, quod est Ecclesia,
nec unquam deficiam ab illo sancti simo tuo federe, quod
in extrema coena distributo pane, & porrecto poculo pe-
pegisti cum discipulis tuis, & per hos cum omnibus, qui per
Baptismum in societatem tuam sunt insti, Amen.

K Ö N Y Ö R G E S K I T A Z
Templombankel mondani.

H Alakat adoc teneked Iesus Christus az meg-
mondhatatlan heretedert, hogy az emberi
nemzetet az te halaloddal meg valtottad. Te-
ged kerlek hogy az en sülcimet es elmemet es
szuemet heremet meltoztassal meg nyitni, hog-
az te heret beszedidet nem csak igazan es nagy
szorgalmatosan es emben vehessem, es meg er-
hesem, de czelekedetimmel is kikkel tartozom
meg mutathassam. Tegedet alazatoson ker-
lek, ne engedgyed az te veredet en eretem hia-
ban ki ónietnec lenni, de az testeddel minden-

kor

kor taplalliad az en lelkemet, az te vereddél
 eleueniczed az en lelkemet, hogy lassan lassan
 fel neueduen en az iofagokban valo óróga-
 bútesueel tetettelem az te tikos testednek, mell-
 az anyasenteg yhaz, melto tagiaua, es soha e-
 ne szakadgyac amaz te fenitleges frigyelöl,
 mellyet az veg Vaczoraban az Kenyeret oöro-
 gatuan, es az pohart aduan, töttel az te tanito-
 uaniddal, es ezec által mindeneckel, az
 kik az keresztleg által az te tarsa-

lagodban oltattanak,

Amen.

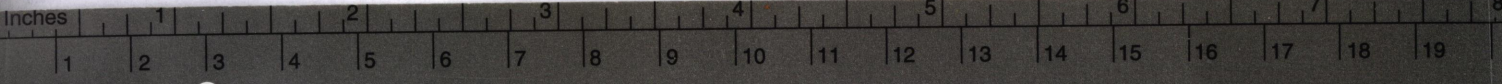
PERORATIO.

Habetis studiosissimi pueri Ciuilitatem morum Erasmi
 in succinctas (ut opinor) quaestiones contractam
 Quas si uobis usui futuras intellexero, satis auctoribus
 gratiae uel habitum uel relatum arbitrabor,
 sin minus, persuasum habebō, uenit
 dignum prodesse uoluisse.

FINIS.

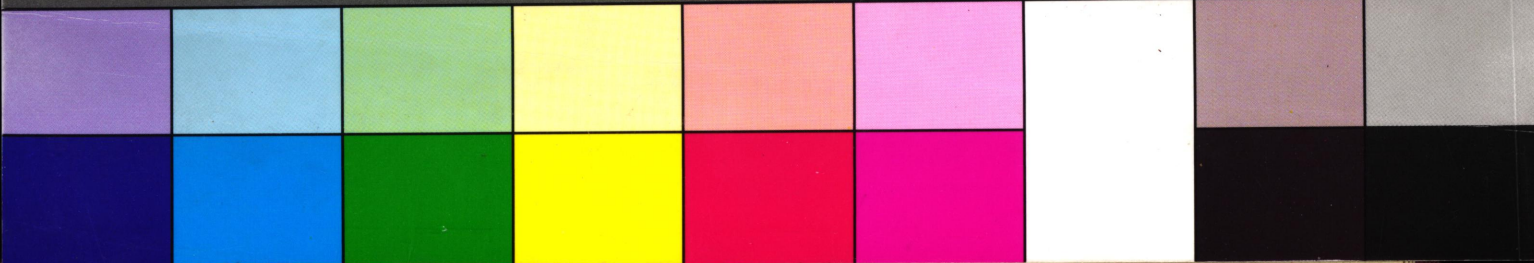
M. ACADEMIA
 KÖNYVTÁRA

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

72

MORVM PVERILIS

kor taplalliad az en lelkemet, az te vereddél
 eleueniczed az en lelkemet, hogy lassan lassan
 fel neuekeduen en az isfagokban valo örög-
 búsefeuel tetettelem az te titkos testednec, mel-
 az anyaszentegyház, melto ragiata, es soha e-
 ne hákadgyac amaz te bensleges frigyedél,
 mellyet az veg Vaczoraban az Kenyeret ostrom-
 gatuan, es az pohart aduan, töttel az te tanito-
 uaniddal, es ezec által mindeneckel, az

kik az keresztiseg által az te tarsa-

sagodban oltattnak,

Amen.

PERORATIO.

Habetis studiosissimi pueri Civilitatem morum Erasmi
 in succinctas (ut opinor) quaestiones contractam
 Quas si vobis usui futuras intellexero, satis auctoribus
 gratiae uel habitum uel relatum arbitrabor,
 sin minus, persuasum habeo, uenia
 dignum prodesse uoluisse.

FINIS.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

